

IB LE ROY TOPHOLM

Forhenværende direktør for Børsens Forlag og Kraks Fond, Ib le Roy Topholm, fortæller her om sine og broderen Pers minder om skoletiden og tiden som avisdreng og spejder i Aarhus.

Ib Topholm blev født i 1935 og voksede op på Skovvangsvej på Trøjborg med tre søskende og sin mor, Anna Elisa Topholm, hvis erindringer kan læses her: <http://www.2017aarhusianere.dk/anna-elisa-topholm>

Per født 10. juni 1934

Ib født 8. december 1935

1942-1952 MINE FØRSTE SKOLER

SKOVVANGSKOLEN

Jeg begyndte at gå i skole i 1942, altså under den 2. verdenskrig og mens Danmark var besat af tyskerne.

Besættelsen havde vi vel i nogen grad vænnet os til, i hvert fald var det ikke noget, som i det daglige påvirkede os børn. Luftalarm var normalt om natten – først i krigens sidste år kunne de også forekomme om dagen.

Men nu var det altså slut med det frie liv – hverdagen og pligterne skulle ind i tilværelsen.

Jeg har sikkert været spændt på at komme i skole. Jeg kendte jo til begrebet, fordi Per var begyndt et år tidligere.

Nu skrev vi 1942 efter sommerferien, og jeg skulle møde i 1. klasse på Skovvangskolen, som var en stor – meget stor og ret nybygget skole (vistnok 1600 elever) – der lå på "Kristiansbjerg", som vi kaldte det. Det var oppe på toppen af Skovangsvej, altså på den vej hvor jeg boede. Per gik i samme skole.

Jeg kan se i min gamle karakterbog, at jeg har indskrivningsnummer 27/42.

SKOLETASKE

Selvfølgelig var jeg spændt på hvad det var for noget, og jeg var blevet behørigt udstyret i anledningen. Jeg havde fået en skoletaske. Valgmulighederne var ikke så store. Typisk var der rygsække, tornystre eller mapper at vælge imellem.

Jeg fik en mappe, for sådan en havde Per. En ikke særlig stor brun lædermappe med et rum og en klap over med en lås. Og så selvfølgelig et håndtag til at bære den i, i hånden, jeg kunne lige klare at holde den fri fra jorden. – Den kunne rigeligt rumme de bøger jeg fik i første klasse.

... OG PENALHUS

Også et penalhus havde jeg fået. Udvalget var ikke så farvestrålende, som det er nu om dage. Mit var lysebrunt og indeholdt et par blyanter, en lineal og en blyantspidser samt selvfølgelig et viskelæder. Det var et læderetui som blev klappet sammen og låst på forsiden med en lille lås.

Når man kommer i skole, er man stor, men jeg husker ikke, at jeg følte mig ret stor denne dag, hvor jeg ankom ledsaget af min mor, ligesom de fleste andre børn til min klasse.

Jeg havde korte bukser på og var ret forknytt ved synet af alle de andre børn – det var selvfølgelig drenge alle sammen. Dengang gik pigerne i klasser for sig.

Vi var 30 elever i klassen, og vi gik alle ind i klasseværelset sammen med forældrene og den lærer, som skulle være vores klasselærer.

Vores var en lille, ældre rund mand med et lille overskæg. Hans navn var viceskoleinspektør, overlærer Rasmussen Jensen. Han var en meget flink mand i det daglige, men kunne godt blive bøs, hvis det var nødvendigt, men jeg fik faktisk et meget godt forhold til ham, fordi jeg altid kunne mine lektier og havde orden i tingene – herom lidt senere.

Skolelokalet – klassen – var stor og ret flot og frygtindgydende. Der var et kæmpestort vindue på den ene væg og korruller på en af de andre hvor der også var et kateder på en forhøjning og en lang tavle i hele lokalets bredde.

Ligeledes hang der på væggen modsat vinduet – meget højt oppe – en stor tavle med alle bogstaverne og en med alle tallene.

Der var 15 små borde stillet op i tre rækker i lokalet. Ved hvert bord var der to stole. Der var ikke faste pulter med bænke, men moderne møbler i lyst bøgetræ.

Vi blev råbt op med navns nævnelse og fik tildelt en plads – jeg kom til at sidde på et af de første borde henne ved vinduet. Og her mødte jeg så min sidekammerat som så vidt jeg husker hed Arne Busk.

Vores klasse hed 1. A og vi var nu "førsterotter" i skoleelevernes jargon.

Da vores klasselærer havde fortalt både os og vore forældre lidt om hvad der skulle ske, blev forældrene sendt ud, og vi små nye elever var overladt til os selv og vores lærer.

Jeg erindrer ikke hvad der herefter skete, men vi fik da udleveret nogle skolebøger, og det var naturligvis stolt at få sin egen læsebog. Vi fik helt nye bøger.

SPLINTERNY ABC

Senere stiftede vi alle bekendtskab med at overtage bøger fra andre elever, men lige nu her i første klasse begyndte skolen med en helt splinterny ABC.

MORGENANDAGT I AULAEN

Skolen havde en stor aula, bygget næsten helt af glas, hvori alle elever stillede op hver morgen klokken 8, når vi altså mødte klokken 8, hvad vi ikke hyppigt gjorde.

Når alle var stillet op – det gik en smule militærisk for sig – vi skulle stå på bestemte pladser i lige rækker og holde mund og være stille. Så blev hele skolen fra talerstolen budt godmorgen af skolens rektor, som hed Blom Salomonsen. En høj streng mand med hvidt hår.

På væggen bag ham – fra balkonerne, hang der et kæmpemæssigt Dannebrogflag.

Han havde hver dag nogle oplysninger – typisk formaninger og generel "skældud" fordi nogle havde opført sig uheldigt. Herefter sang vi morgensang, mens en af lærerne spillede på klaver. Jeg husker, at jeg havde en lille gul sangbog

Når denne "morgenandagt" var slut gik vi ud til vore klasser – det foregik i klasseorden og vi spadserede pænt og stille ud af aulaen og op ad trapperne og ventede udenfor vort klasseværelse indtil læreren til dagens 1. time dukkede op og gav os lov til at gå ind på vore pladser.

Det hændte, at læreren kom lidt senere end klassen og så vidste vi, at vi skulle forholde os roligt, for ellers kom læreren fra den tilstødende klasse typisk farende ud og skældte os ud. Sommetider gav denne lærer os så lov til at gå ind i klassen til vore pladser.

Når vores egen lærer så dukkede op, rejste vi os alle op bag vore små stole og stod ret til han sagde godmorgen, værsgo at sætte jer

Skovvangsskolens aula, hvor der blev sunget morgensang. Fotograf: Thorkild Svendsen, 1943.

LÆSE OG SKRIVE I KOR ... LIDT KEDELIGT

Selvom det var dejligt at lære at læse og skrive, så viste det sig også at være ret kedeligt at modtage undervisning. Vi skulle lære det i kor. Vi læste højt i en bestemt ret langsom rytme, og på en varm sommerdag, hvor de store vinduer tog en masse varme ind i lokalet, var det simpelthen søvndyssende.

Skrivning foregik på samme måde. I kor talte vi: "og m og m og m, væk", mens vi skrev et lille m med tre pukler. M efter m, mens vi messede i kor. Det

glemmer jeg aldrig. Vi lærte ikke blot de forskellige fag i skolen som læsning, skrivning og regning, men også at opføre os korrekt.

For eksempel kan jeg huske, at vi skulle lære at banke på så det kunne høres, og vente til der blev råbt "kom ind", før vi gik ind, og at vi så skulle stå indenfor døren og vente, til læreren vendte sig mod os, før vi sagde "Undskyld, men ... og så videre".

Ligeledes at vi skulle gøre front mod læreren og bukke, når vi igen forlod lokalet.

Det blev øvet med os, og der blev ikke talt blidt til den dreng, som kludrede i det.

BOGBIND

I det hele taget blev der ikke talt blidt til elever, som ikke kunne lektierne, havde orden i sine ting og som for eksempel ikke havde bundet sine bøger pænt ind i beskyttende papir – "bogbind".

Papiret kunne købes hos boghandleren, men andet end boghandlerens autoriserede brune papir kunne også anerkendes. Jeg husker, at mine bøger typisk var bundet ind i hyldepapir, som mor jo alligevel skulle bruge i køkkenskabene. Vi havde helt sikkert ikke penge til at købe bogbind hos boghandleren. Jeg husker, at jeg engang har haft bøger indbundet i avispapir – som ikke holdt længe!

Det havde jo den ekstra fordel, at det var let at genkende bøgerne, når omslagene var forskellige.

Det var strengt forbudt at tegne i bøgerne, men læreren anerkendte dog et meget lille mærke i margenen, som viste hvortil vi har "for". At have noget for, er at have lektier, som skulle ordnes hjemme til næste gang, og ve den arme stakkel, som ikke havde gjort sine lektier.

I første klasse havde vi fagene dansk, regning og skrivning. Men vi havde også gymnastik og hørte om Danmark og om Odin og Thor og Aserne med videre –

det sidste fangede mig i høj grad – jeg har lige siden været interesseret i den nordiske mytologi.

Vi mødte kun ganske få dage om ugen klokken 8.00, og andre dage kunne det være klokken 10.00 eller sågar klokken 12.00. Og en skoledag varede sædvanligvis fire timer i de første skoleår.

PASSE LEKTIERNE = UNDGÅ SKÆLDUD

Jeg befandt mig egentlig ganske fint i skolen og havde det godt med mine klassekammerater og med både de forskellige fag og lærerne. Alligevel kan jeg huske, at jeg var en lille frygtsom dreng, som helst ikke ville falde i øjnene. Jeg var meget genert og havde det dårligt med at blive skældt ud – måske derfor var jeg god til fagene, for så undgik jeg skældud.

KONGEMODTAGELSE

Jeg husker at alle skolens elever en dag blev kommanderet til kongemodtagelse.

Kongen, Christian X og Dronning Alexandrine tilbragte sommerferierne på Marselisborg Slot ved Aarhus.

Sædvanligvis sejlede de til Aarhus og blev så kørt fra havnen i en stor flot sort åben bil ud til Marselisborg.

Majestæterne skulle naturligvis modtages af byens borgere, så de kunne se hvor populære de var. Selv om det formentlig har været i begyndelsen af krigen blev ceremonien gennemført.

Jeg husker, at jeg og resten af klassen blev marcheret op overfor Bispetorvet lige efter hjørnet mellem Clemensbro og Store Torv, altså tæt ved Domkirken.

Det blev en lang ventetid og i nogen grad også en lang næse, for det var ikke let for os små børn at se majestæterne, men de kom da og kørte forbi, og vi vinkede som vi var blevet instrueret.

EN BAGERSØN PÅ SKOLEVEJEN

Jeg husker ikke navnene på mange af min klassekammerater fra de første skoleår. En husker jeg dog, nemlig Hans Taul, som var søn af bagermester Taul, der havde en stor bagerforretning på hjørnet af Nordre Ringgade og Willemoesgade.

Det var lige på skolevejen, og vi fandt hurtigt ud af, at hvis vi hentede Hans på vej til skole, blev vi måske inviteret ind i bageriet, altså bag forretningen, hvor kagerne blev lavet. Her havde man hver eneste dag en skål med afskårne kagestumper.

Og det var lige noget vi kunne lide – stadig skal man jo tænke på, at slik ikke var let at få, og at vi i øvrigt ingen penge havde.

Hans blev også betydningsfuld for mig, fordi det jo hurtigt viste sig, at jeg kunne lokke noget pap fra ham af den type, som man benyttede som underlag når man pakkede flødekager ind, eller i form af æsker til lagkager og lignende større sager.

Jeg skulle jo altid bruge pap til at tegne på, selvom bagerpap absolut ikke var særligt velegnet, men dog bedre end ingenting.

TRYLLEKORT FOR 50 ØRE

Jeg husker, at jeg fandt på at fremstille nogle tryllekort, hvor den ene halvdel af kortet havde en værdi, mens den anden halvdel blev til lutter billedkort.

De vakte vældig lykke i klassen, og jeg solgte dem til mine kammerater for 50 øre.

Det var naturligvis et stykke arbejde at tegne dem individuelt, men hvad gør man ikke for at tjene lidt lommepenge.

Da en del af kammeraterne havde købt kortene, var det hele jo ikke så sjovt længere, og så klagede de over kvaliteten og forlangte pengene igen.

Jeg fik altså blot en masse arbejde og en lang næse ud af det, men lærte måske også lidt om at handle.

ET HJEM MED HJEMMEGÅENDE HUSMOR

En anden klassekammerat, som boede på Skovvangsvej var Bent Døssing Hansen. Han var en lidt speciel og ret indelukket dreng. Altid meget bleg og havde lidt svært ved at udtrykke sig, ligesom han talte utroligt lavmælt. Han blev dog en af mine gode kammerater. Vil fulgtes ofte i skole, og jeg var hyppigt hjemme hos ham, hvor hans mor, som var meget flink, gerne trakterede med saftevand og måske hjemmebagt kage.

Bents mor var hjemmegående husmor, en luksus, som jeg jo desværre ikke kendte.

De boede i et lille hus med en ret stor have til. I haven, som vi legede meget i, voksede der om efteråret mange Gyldenris, som viste sig at være herlige pinde til mange af vore opfindelser. Og så var der masser af ret store gamle æbletræer, som vi gerne måtte spise af.

Deres hus lå tæt på skoven, så naturligtvis var vi ofte i skoven, hvad jeg i det hele taget var ganske ofte i mine barneår. (Riisskov var min skov)

Bent Døssings far var diakon, og familien var af samme årsag "hellige", hvad vi måtte tænke på, når vi var i hjemmet. Faderen var en meget tavs og lidt bøs udseende mand. Han arbejdede ved Sindssygeanstalten ved Riisskov.

En anden skolekammerat, som boede i et de små huse lige bag skolen (Tjørnegade?) var Poul Høholt. Han og hans far havde et kæmpestort dueslag under taget på deres hus. Det var brevduer, som ofte deltog i konkurrencer.

Vi kunne gå ind i dueslaget og havde således måske 100 duer flagrende om ørerne. Når jeg var med, var de lidt skræmte, fordi de jo ikke kendte mig.

Poul lærte mig at holde på duerne med den ene hånd, så man både havde godt fat i hale, vinger og ben på en gang, så kunne man i fred betragte duen.

Men tilbage til skolen.

Jeg var ikke glad for at få nye lærere, men det var naturligvis uundgåeligt, når en lærer rejste.

OG HVAD LAVER DIN FAR?

For mig medførte det en helt speciel oplevelse, når læreren hilste på klassen og gennemgik eleverne med sin lille bog. Han spurgte næsten altid eleven han talte med: "Og hvad laver din far?". Dette spørgsmål gav mig ubehag. For så måtte jeg jo igen, igen fortælle, så hele klassen kunne høre det, at jeg ingen far havde, fordi mine forældre var skilt – og på spørgsmålet om hvad min mor så lavede svarede jeg, at hun "gør rent".

Naturligvis vænnede jeg mig til det igennem skoleårene, men jeg var aldrig glad for situationerne.

Jeg erindrer en anden speciel episode fra Skovvangskolen.

BANGE FOR AT BLIVE HØRT I TIMEN

Vi havde en yngre lærer, Laursen, i noget som nok nærmest må kaldes "geografi" – "hjemstavnslære" hed faget, om Danmark. Han var en hidsig type og for op over de mindste ting.

Jeg frygtede at blive hørt i hans timer og led alverdens kvaler, når jeg kunne se hans øjne løbe ned over listen med vore navne for at finde den næste, som skulle til tavlen. Mit hjerte dunkede og jeg åndede først lettet op, når det viste sig, at det ikke var min tur.

En dag blev jeg imidlertid udpeget ganske få dage efter, at jeg havde været oppe, hvilket var usædvanligt. Det gik jo på omgang.

En af mine klassekammerater oplyste læreren om, at det ikke kunne være mig igen, da jeg jo var oppe sidste gang. Det blev taget meget ilde op af læreren, som så i stedet tog min kammerat, mens jeg slap.

Jeg har en anden oplevelse med samme lærer.

En dag, han var gårdvagt og styrede klassernes opmarch til timerne efter frikvarteret, pegede han mig ud og hævdede at jeg havde stået uroligt i rækken. Dette har garanteret ikke været sandt, men han tålte ikke modsigelse, så jeg måtte "til væggen" som det hed og senere følges med ham op på lærerværelset. Jeg græd af skræk og en af de andre lærere, som kendte mig spurgte hvad der var galt. Jeg fik hikstet en forklaring frem og læreren tog fat i sin kollega og fik sagen dysset ned, så jeg slap for videre tiltale.

FAGLOKALER

Skolen, som var en flot og ny funkisbygning af røde mursten havde fine lokaler til de enkelte fag. Jeg husker, at vi havde et specielt lokale til husgerning med mange små komfurer og et fysiklokale med mange laboratoriepladser. Også et særligt tegnelokale havde vi, med borde hvis bordplade kunne stilles på skrå, og med et glasskab med udstoppede dyr og forskellige vaser og lignende, som man kunne tegne efter. Tegning var lige et fag for mig.

Jeg glædede mig til vi kom op i så høj en klasse, at vi skulle benytte disse faciliteter, men det skulle vise sig, at krigen gjorde, at jeg først sent opnåede dette.

BIBLIOTEKET

Skolen havde et ret stort bibliotek, hvorfra eleverne kunne låne bøger med hjem. Man kunne hver uge låne to skønlitterære bøger og lige så mange faglitterære bøger, som man havde lyst til.

Det benyttede vi os af. Vi væltede os i bøger – man skal huske på, at der jo ikke var fjernsyn, pc'ere eller mobiltelefoner dengang, så underholdningen bestod af at lege eller høre radio, hvad vi naturligvis også gjorde, men at læse. Herligt. Og så tegnede jeg naturligvis.

Jeg var glad for de faglitterære bøger. De gav mulighed for at læse om opdagelsesrejserne, om Grønland, om motorer og maskiner, opfindelser og lignende. Jeg var umætteligt nysgerrig, og fandt efterhånden ud af, at noget af

alt det, som jeg læste af egen fri vilje faktisk passede ind i skolefagene, efterhånden som vi steg i klasserne.

Skolen havde også et specielt sløjdlokale med en hel stribe små høvlebænke. Ved siden af sløjdlokalet var der et lokale, som blev benyttet til skolebespisning. Og en gang imellem af skolelægen.

SKOLEMAD TIL BØRN FRA "TRANGE KÅR"

Man havde på skolen den ordning at elever fra "trange kår" – og det var altid mig – kunne få skolemad. Denne kunne bestå af en madpakke eller af et måltid varm mad. Dette svingede over årene, jeg kender ikke grunden – og så fik vi altid en "lille" mælk, det vil sige 1/5 sødmælk.

Vi, der fik skolemad – havde et specielt kort som bevis på vores ret til skolemaden, som vi altid skulle have med i skole og vise på forlangende.

Det var et simpelt kartonkort og blev naturligvis hurtigt så slidt at det var ulæseligt og måske bukket så mange gange at det faldt fra hinanden. Og så blev man skældt ud!

Derfor blev det en kunst at emballere det godt. Jeg fandt på at lægge det på et tykt stykke pap og pakke det ind i cellofan, som jeg herefter fugtede, så det strammede sig flot og blankt ud. Det så flot ud, man kunne tydeligt læse kortet, og indbragte mig ofte ros, hvad jeg selvfølgelig ikke var ked af.

Maden, vi fik, kunne for eksempel som i en madpakke bestå af fire halve stykker rugbrød. Typisk et stykke med leverpostej (som vistnok var dryppet med noget levertran), et stykke med revet gulerod som var dryppet med citronsaft, et stykke med smøreost og måske et stykke med rulle- eller spegepølse. Hvis de fire stykker ikke var nok kunne man få "ekstramadder", som var tykke rugbrødsskiver lagt sammen med et tyndt lag marmelade imellem. En del af året fik vi tillige et æble.

Den varme mad var for eksempel kartoffelmos med flæsketerninger – som der var forsvindende lidt af! – eller måske mælkebrød, som simpelthen var varm mælk over nogle solide rugbrødsterninger. Også havregryn med mælk fik vi.

LUFTALARM

Det skete – men ret sjældent – at der blev luftalarm om dagen, mens vi var i skole. Så styrtede hele skolen ned i kælderen, som var et enormt rum under aulaen. Det var egentlig et cykelskur, men blev altså også benyttet som beskyttelsesrum.

Det var altid kedeligt at være der. Der var intet at tage sig til, og som sædvanlig krævede lærerne absolut ro, selvom vi dog måtte tale sammen.

... OM AT OMGÅS SPRÆNGSTOFFER

Ellers påvirkede krigen ikke umiddelbart skolegangen. Vi fik ofte undervisning i at omgås sprængstoffer i form af sprængblyanter og granatsplinter og andet stads, som kunne risikere at blive kastet ned fra fjendtlige flyvere. Fosfor skulle vi passe meget på.

Og så måtte man endelig ikke fortælle nogen noget. "Tavshed, – Fjenden lytter".

BOMBEANGREB PÅ UNIVERSITETET

En dag (31.10.1944), hvor jeg ikke var i skole, fordi jeg var syg, hørte jeg i min seng – jeg var sengeliggende – et enormt brag, så hele huset rystede. Herefter tudede sirenerne til luftalarm.

Jeg var alene hjemme så først senere på dagen, da mor kom hjem, kunne hun fortælle, at det jeg havde hørt var et bombeangreb på Universitetet, som lå ikke så langt fra hvor vi boede. Gestapo havde hovedkvarter her. Universitetet var jævnet med jorden.

Jeg hørte af mine skolekammerater, at de havde set angrebet fra skolen, som jo lå højt og havde store vinduer. De havde set de engelske flyvere, sagde de.

Det var nok en af de krigshandlinger, som var tættest på, selvom nogle af sabotagerne mod jernbanen også kunne høres ganske tydeligt hos os, som boede meget tæt på Risskov. Grenaabanen løb langs kysten bag skoven.

REKTOR FORSVANDT ...

På et tidspunkt under krigen forsvandt skolens rektor Blom Salomonsen simpelthen. Han var jøde, og tyskerne var derfor ude efter ham. Det fortæltes at han flygtede for næsen af dem, da de kom til skolen for at hente ham. Han kom senere til Sverige og vendte hjem til skolen igen, da krigen var slut.

TYSKERNE "TOG" SKOLEN

Krigen spillede også ind på den måde, at tyskerne begyndte at "tage" skolerne i Aarhus. De havde behov for dem til at huse deres medarbejdere og sidenhen egne flygtninge, som kom fra det krigshærgede Tyskland.

En dag kom turen til Skovvangskolen. Vi elever var ikke just misfornøjede, da vi hørte om det, men det viste sig at det ikke betød evigt skolefri.

Da vi hørte om overtagelsen styrtede mange af os elever op på skolen og "plyndrede" den. Vi fjernede simpelthen de løse ting, vi kunne få fingre i.

Jeg sigtede på tegnelokalet i håb om at kunne få fat i en pakke tegnepapir. Men andre havde været der før mig, så jeg mener at kunne huske, at Per og jeg tilsammen fik fat i en æske blyanter og nogle skolelinealer, som vi absolut ikke havde brug for.

Ingen standsede vores plyndring – forståeligt, for det som vi ikke fjernede overtog tyskerne, som i øvrigt beskadigede skolen ret kraftigt, mens den blev benyttet som herberge for flygtningene, som vi ofte så på Skovangsvej, når de i geledder blev ført til spisning eller andet sådant.

"NEDLAGT" AF EN YOYO

Der falder mig en enkelt særpræget episode ind: En dag, da jeg om eftermiddagen skulle hjem efter skole, gik jeg tæt forbi en af græsplænerne, hvor der stod en dreng. Jeg var ikke opmærksom på hvad han var i færd med, men pludselig fik jeg et voldsomt slag i tindingen og faldt om på jorden med et hyl. Blodet sprøjtede, og den lærer, som havde gårdvagt, kom styrtende for at tage affære.

Der var sket det, at drengen på plænen havde svinget sin yoyo i snoren så den med kraft havde ramt mig, idet jeg intetanende kom forbi

Jeg kom på lærerværelset – hvilket i sig selv var interessant, for der kom eleverne ikke sædvanligvis. Mit hoved blev vasket og jeg blev dysset til ro, og senere kom min mor og hentede mig. Hvad der skete med den stakkels elev med yoyoen ved jeg ikke, men som sædvanen var har han nok fået en ordentlig røffel.

Tilbage til tyskernes overtagelse af skolen.

SKOLEGANG IGEN, MEN PÅ DE UNDERLIGSTE STEDER

Det gav naturligvis lidt forvirring i de nærmest efterfølgende dage, men herefter begyndte skolegangen igen. Nu på de underligste steder, hvor man kunne putte en klasse ind.

Jeg har således gået i skole i et par kirker, i "Bethania", som er et missionshus i Ivar Huitfeldts Gade, som jeg udmærket kendte, fordi jeg i sin tid have gået i søndagsskole her. I en temmelig lang periode gik jeg i skole i Markuskirken, som ligger i Langelandsgade og som gav mig en ganske lang skolevej, som let kunne føre forbi Langelandsgade Kaserne, hvor tyskerne naturligvis residerede, med vagtpost, sandsække og maskingevær. Vi kunne stå udenfor hegnene og se tyske soldater træne – de kravlede rundt på jorden og eksercerede med råbende befalingsmænd. Det var ikke behageligt, men naturligvis spændende at se.

Jeg husker også, at jeg en tid gik på taleinstituttet som lå ved "Marienlund". Det var i nogle gamle barakker.

Skolebespisningen blev også sat i gang igen – nu skulle man dog indfinde sig på Jul. A Jørgensens biscuitfabrik på Trøjborg, så det var noget besværligt at nå at komme frem og tilbage i spisefrikvarteret, men mad skulle vi jo have.

MANGEL PÅ SKOLEMATERIALER ... OG LIDT HURTIGREGNING

I denne periode måtte vi også klare os med materialer så godt vi kunne. Regnebøger havde vi en overgang ikke, men så skrev læreren stykkerne op på tavlen, så vi kunne skrive af og regne dem til næste dag.

Det var ganske simple opgaver, og jeg var faktisk ganske god til regning, så jeg skrev ikke stykker af, men regnede dem, mens læreren skrev dem og noterede blot resultaterne, så når læreren var færdig, var jeg også færdig.

Jeg husker ganske klart da krigen sluttede i 1945 og Danmark igen blev frit, og således altså også slap af med tyskerne.

Derimod har jeg ingen erindring om, hvornår vi ikke længere skulle gå i skole forskellige steder, men kunne vende tilbage til Skovvangskolen.

Den har sikkert haft behov for en gennemgribende istandsættelse efter at tyskerne havde forladt den, og herefter er vi elever så vendt tilbage. Kunne det være ved skoleårets start i 1945?

OPTAGELSESPRØVE TIL MELLEMSKOLEN

Jeg ved dog, at både Per – der jo gik i en klasse over mig – og jeg var til optagelsesprøve for at komme i mellemskolen.

6. klasse, som Per gik i kaldtes også 1. f.m., hvilket betød første eksamensfri mellemskoleklasse.

Den mellemskole vi ønskede at komme i var imidlertid absolut ikke eksamensfri, og den første eksamen var altså en optagelsesprøve. Jeg husker, at jeg ved denne prøve i faget historie blev hørt i Kong Hans og Ditmarskertogtet, som jeg havde ganske godt styr på. I geografi blev jeg hørt i vulkaner, hvilket kom ganske bag på mig, for det emne havde vi ikke haft i skolen. Men takket være min flittige læsning af "alternativ" litteratur havde jeg dog læst en del om emnet selv, så jeg klarede det.

... ISLANDSKE BYER?

Ligeledes erindrer jeg fra en eksamen – det var muligvis ikke ved optagelsesprøven, at jeg blev hørt i Island. På et blindkort skulle jeg udpege de islandske byer jeg kendte.

Jeg kendte faktisk nogle stykker og blandt andet en af de røde pletter hævdede jeg var Siglufjord. Det mente dog hverken min lærer eller censor var korrekt, så de forsøgte at få mig til at kalde den røde plet noget andet. Men jeg følte mig sikker i min sag og fastholdt, at det *var* Siglufjord.

Da læreren efter endt eksamination kommenterede præstationen, gav han mig ret. Han og censor havde undersøgt den pågældende by og medgav mig, at det var korrekt som jeg sagde, og de roste mig for at jeg havde fastholdt min mening.

Sommetider kan det betale sig at være stædig.

Per havde forsøgt allerede fra 5. klasse, men uden held. Man kunne gå videre til mellemskolen fra både 5. eller 6. klasse, og nu gik jeg jo så i 5. klasse og skulle også forsøge.

FINSENSGADES SKOLE

Og det lykkedes faktisk for os begge, så da skoleåret begyndte i 1947 begyndte vi begge i mellemskolen hvilket betød, at vi skulle skifte skole til Finsensgades skole.

Det betød ny skole, ny skolevej, nye lærere og ikke mindst nye kammerater.

Det betød også, at Per og jeg kom i samme klasse. Og vi sad næsten ved siden af hinanden.

Finsensgades Skole er en gammel skole og derfor bygget i en helt anden stil end den funkisskole, som vi havde vænnet os til.

Finsensgades Skole lignede lidt en borg. Udvendig var der krummelurer på facaden, og indvendig var der ved trapperne tykke firkantede søjler og buer. Skolen var indvendig hvidmalet, men flere steder fik de røde mursten lov at kigge frem, og det gav skolen et meget hyggeligt præg. Der var også store, gamle træer i skolegården.

Klasserne var små i forhold til vore vaner og så var der gode gammeldags skolepulte med fast bænk. Pulte for to mand, med skrå bordplade, der kunne vippes op, og et lille rum underneden.

Det skulle man lige vænne sig til, men udstyret i klasseværelserne var stort set det samme. To store tavler og et forhøjet kateder.

MORGENSANG MED ORGEL

Morgensangen fulgte med og den fandt sted i skolens nederste gang. Skolen var opdelt i en pige- og en drengedeling, men de lange lige gange gennem bygningens tre etager gjorde det muligt at gå fra den ene afdeling til den anden uden problemer, hvad man ofte havde brug for.

Morgensangen, hvor pigerne stod i den ene ende af gangen, og drengene i den anden blev akkompagneret på orgel. Et finurligt instrument, som skulle pumpes ved håndkraft.

Hver morgen blev en af de nærmeststående elever pålagt at betjene håndpumpen – og den skulle passes i en bestemt rytme, ellers kom der kludder i orgelspillet.

En af de faste orgelspillere var vores lærer Skipper-Nielsen.

Ud over den store hovedbygning bestod skolen af en lille bygning af samme alder og i samme stil med et sanglokale – så kunne man synge uden at genere de øvrige klasser.

Vi havde sang fælles med en anden drengeklasse, så der var mange til at fylde lokalet, hvor vi sad på lange bænke uden rygstød, hvilket var ret trættende.

Sanglærer var hr. Jochumsen.

Bag sangbygningen var der en stor gymnastiksal, som også var i en gammel byggestil. Og herefter yderligere en moderne gymnastiksal og nogle kontorlokaler i en nyere tilbygning, hvor der også var skolelæge. Her fandt man også skolens sløjdlokale.

Bag skolens hovedbygning var der en stor villa til rektor Johannes Riber med en stor gammel have omkring.

Skolegården var ikke særlig stor og den havde tidligere været delt midt igennem med et trådhegn, så drenge og piger var klart adskilt. En mere moderne holdning til kønnene havde dog heldigvis fjernet hegnet, før vi begyndte vor skolegang der.

SPECIALLOKALER

Skolen havde to meget særprægede og ganske hyggelige speciallokaler, et til fysik og et til zoologi.

De lå oppe under taget i drengedelingen – men blev naturligvis også benyttet af pigerne – og var indrettet med en amfiteaterlignende opstilling af bænke i en halvcirkelform og med hævede rækker, så alle kunne se katederet i midten.

Det var besværligt at komme ind på bænke og gav anledning til en del uro, hvis en – eller flere – skulle "i gården" i løbet af timen.

At gå i gården var ikke særlig bekvemt. Der var faktisk i skolegården en meget gammel toiletbygning, som ærlig talt var ret uhumsk. Ved siden af denne var der et tag med åbne vægge, som kunne benyttes af eleverne som læskur i tilfælde af regn eller sne. Der var ikke plads til alle skolens elever på en gang, så mange måtte stå under skolens tagudhæng op ad skolens mure i dårligt vejr. Var det rigtig dårligt og koldt fik vi lov at blive inde i bygningen, navnlig hvis det var meget koldt.

MANGE NYE FAG I MELLEMSKOLEN

Mellemskolen betød mange helt nye fag for mig: Verdenshistorie, geografi, matematik, som var delt op i aritmetik og i geometri, zoologi og botanik, fysik og kemi, engelsk og tysk, for nu at nævne hvad jeg umiddelbart husker.

Mens jeg i underskolen have været suverænt bedst i klassen og typisk lå som nummer 1, hvilket fremgår af min karakterbog, så var niveauet nu rykket op, så jeg måtte stramme mig an, hvilket næppe var nogen skam.

Jeg klarede mig godt og det samme gjorde Per, men jeg nåede aldrig tilbage til 1.pladsen i klassen.

EKSAMENSSKOLE ... ÅRET RUNDT

Og jeg skal love for, at det var en eksamensmellemskole vi var optaget i. Vi gik til eksamener og terminsprøver i det uendelige. Altid var der en forestående prøve, så jeg synes egentlig, vi blev kørt ret hårdt med lektier og fag. Der var meget at læse og skrive.

SKRIVNING ... MED OG UDEN BLÆKKLATTER

Skrivning var en vederstyggelighed. Vores skrive lærer, Mikkelsen, var en ualmindelig streng og kedelig mand, som krævede meget perfekte resultater. Hver uge skulle vi aflevere en side "skønskrift", som skulle laves med blæk. Man skrev med de kendte engelske "stålpenne" som sad i et penneskaft og så dypede man i et blækhus.

Det var desværre let at tabe en dråbe blæk i sit hæfte og således sidde med en blækklatter, som absolut ikke blev tolereret, så man kunne med det samme begynde at skrive det hele om. (At bruge fyldepen var ikke tilladt, og kuglepennen var endnu ikke kendt i Danmark).

Det var karakteren for den afleverede side, som afgjorde, hvor mange sider man skulle skrive til næste gang. Et *mg* eller derover betød at man kunne slippe med én side. *Mg minus* betød to sider, mens *g kryds* betød tre sider.

Jeg opnåede som regel et *mg minus* og måtte altså hver uge aflevere to sider. Da afleveringen skete om mandagen, har jeg siddet adskillige søndage og svedt og bandet over skrivning.

Tænk at være næsten færdig med to sider og så tabe en blækklat, eller penneskaftet, så det ruller hen over siderne og sætter pletter ... det var næsten ubærligt.

BLÆKREGNING

Også i regning skulle vi aflevere pænt skrevne opgaver, *blækregning*, kaldte vi det. Her betød det noget både, om opgaverne var løst korrekt, om de var stillet overskueligt og forståeligt op samt om det hele var skrevet pænt og uden pletter og klatter.

Et resultat skulle understreges med to tætte streger, som skulle trækkes efter en lineal.

Det var lidt af en kunst at trække blækstreger efter linealen, men man lærte sig det jo, når man havde lavet mange fejl og skrevet adskillige opgaver om.

TYSK

Tysk var ikke netop mit yndlingsfag, husker jeg, blandt andet fordi jeg aldrig fik fat i grammatikken, som jo på tysk gør det hele vanskeligt. Vi terpede efter den berømte "Kapers Tyske Grammatik", og det var terperi at lære alle remserne og ikke mindst undtagelserne udenad.

Vores tysklærer hed Tage Hansen, som jeg havde det meget fint med, fordi han tilfældigvis også var klassens tegnelærer, og tegning var naturligvis mit bedste fag.

Tage Hansen kunne virkelig tegne – jeg har set bøger, han har illustreret, og han tegnede hyppigt for os på tavlen. Han var en god fortæller og spandt gerne en ende over et helt tilfældigt tema, så en time kunne flyve af sted. Da han opdagede mit tegnetalent, blev jeg en af hans foretrukne elever – i hvert fald i tegnetimerne – men det smittede jo af også på holdningen i øvrigt.

TOP OG TIP

Tage Hansen, som vi kaldte "Tjansen" – indså det forvirrende i at have hele to Topholmere i samme klasse, så han gav os omgående ny navne, som fulgte os i resten af vore skoletid. Per hed "Top" mens jeg, som hedder Ib, naturligvis kom til at hedde "Tip".

Det var ret hyggeligt på en måde, og til navnet Top knytter sig, at det hed jeg faktisk i underskolen. Jeg ved at min far blev kaldt Top og ligeledes hed min mor det på sin arbejdsplads. Da jeg senere kom ud i erhvervslivet, fik jeg igen navnet Top, så det var et navn vi i familien havde glæde af.

NYE KAMMERATER

Vi fik som nævnt nye kammerater. De fleste har jeg glemt, for jeg har ikke haft mulighed for at se dem, blandt andet fordi jeg flyttede til København.

Jeg husker dog at Bent Døssing Hansen fulgte med fra underskolen, så vi fulgtes stadig ad til og fra skole.

En anden kammerat var Preben Kjeldsen, som boede på Nordre Ringgade. Han kunne ikke forlige sig med at gå i skole. Hans far, der var billedskærer, hvad jeg fandt meget imponerende, var en meget streng mand, der var efter Preben, når det gik dårligt i skolen og når han skulkede, hvad han desværre gjorde med mellemrum. Han forsøgte sig også med falske sedler, hvilket blev opdaget. Så fik han bank af faderen.

En dag udeblev han helt. Han var simpelthen løbet hjemmefra.

Jeg husker, at han kom til søs, og jeg mener at vi hørte, at han simpelthen druknede i Østersøen, idet han blev skyllet overbord i en kraftig storm.

Kaj Winter boede i Riisvangen og havde sit eget værelse!, og hans mor hæklede de meget eftertragtede, men absolut forbudte, Royal Air Force-huer, som vi alle gerne ville have, selvom vi ikke måtte vise os med dem. Huerne var simpelthen Royal Air Forces runde logo. En rød cirkel i midten omgivet af en hvid cirkel og herefter en blå cirkel. Mærket sad på de engelske flyvemaskiner – Spitfirerne – som vi alle kendte og beundrede.

Kaj Winter udvandrede siden til Australien, hvor han vistnok byggede en stor anerkendt møbelforretning op, baseret på "Danish design".

Leif Barnow og hans familie udvandrede til New Zealand, hvilket blev meget populært i nogle år.

En af min allerbedste klassekammerater var Otto Andreasen, der var brandrødhåret. Han boede i Skovvangsvejs forlængelse, Norges Alle, og hans far var murer. Det blev Otto også hvorefter han læste videre og endte som ingeniør og vistnok slog sig ned i Aalborg.

Otto var ikke blot klassekammerat. Han var også spejderkammerat, så ham så både Per og jeg meget til

KUGLEPENNE FORBUDT PÅ SKOLEN

Også Peter Leschly var en god klassekammerat med eget værelse. Hans far rejste en del, og det var ham, som forsynede Peter med kuglepenne, som var noget helt nyt for os. De blev naturligvis forbudt i skolen.

GENBO TIL EN BAGERFORRETNING

Skolen havde den – set med elevøjne – ekstra fordel, at den lå lige overfor en bagerforretning.

Det var strengt forbudt at gå til bageren, og gårdvagterne passede omhyggeligt på, at ingen trods forbuddet alligevel smuttede over på hjørnet for at købe kager.

Men når vi skulle spille fodbold, foregik dette på de fodboldbaner, som hørte til min gamle skole, Skovvangskolen.

Nemmeste vej til disse fodboldbaner gik lige forbi bageren, og det var ganske hyppigt, at vi undervejs forsynede os. I det hele taget tror jeg, at bageren havde en ganske god afsætning til skolens elever.

Typisk købte vi drenge en hel stang wienerbrød. Den var ofte ganske friskbagt og blød, men den kunne lige ligge på en strakt arm, så man kunne bide af den fra en ende af.

Havde vi ingen penge kunne studenterbrød også bruges.

IKKE VELSET MED BUDPLADS ELLER AVISRUTE

Det var ikke velset, at man som elev i mellemskolen havde en budplads, hvad større drenge ellers hyppigt havde, dengang, hvor mange af de småhandlende bragte varer hjem til folk.

KONTAKT TIL TEGNEGREJ

Flere i klassen omgik denne regel. Jeg husker, at Ole Kühnel havde plads hos Hindsgaul ved Rådhuset. Dette interesserede mig i særdeleshed, for Hindsgaul var en forretning som solgte dekormaterialer og derfor også forhandlede "Allak", som var herlige dekorfarver (som ovenikøbet duftede dejligt) og ligeledes solgte dekorkarton, som fandtes i alle regnbuens farver. Også pensler og alle andre nødvendige redskaber, som man behøvede til dekormål, solgtes her.

Det var jo ting, som jeg var meget interesseret i, og Ole gav mig med mellemrum nogle udrangerede ting, så jeg var ret velforsynet med specielt Allak og papknive samt gode pensler.

Men på den tid lavede jeg også ret meget tegnearbejde for folk. Og tjente nu og da en skilling ved det.

Også Per og jeg syndede imod reglerne om ikke at have budplads. Vi blev avisdrenge og det var jo dengang et syv-dages job, så vi holdt gerne lav profil og sørgede for at blive usynlige hvis en lærer fra skolen tilfældigvis skulle dukke op på vores avisrute.

KONFIRMATIONSFORBEREDELSE – GÅ TIL PRÆST

I mellemskolen skulle vi konfirmeres. Det skete fra 3. mellem og betød, at vi skulle "gå til præst", som det hed. Det var naturligvis religionstimerne, som blev brugt til dette.

Præstegangen foregik i et særligt lokale ved den næved liggende kirke, Sct. Johannes Kirken.

Det var dødkedeligt, ligesom religionsundervisningen også var. Præsten – pastor Poulsen – var meget selvhøjtidelig og salvesfuld, og tog både sig selv og religionen dybt alvorlig, hvad vi elever absolut ikke gjorde,

Jeg husker, at en af eleverne en dag uden at tænke nærmere over det sagde. "Men vi har så sørens mange lektier for" – han havde sikkert ikke forberedt sig til kirkegangen.

Præsten for op og gjorde et stort nummer ud af at man ikke måtte bande, og slet ikke i kirken.

Drengen var forvirret, indtil Poulsen redegjorde for, at sige "søren" var at bande.

Det morede vi andre os naturligvis over, men så blev vi da samtidig så kloge.

LEJRSKOLE VED FUGLSØ PÅ DJURSLAND

I 3. mellem var vi på lejrskole. Det foregik på "Fuglsø" på Djursland i et stort vandrerhjem, hvor vi boede i nogle barakker med sovesale.

Vi skulle have cykler med på Lejrskolen, og hverken Per eller jeg havde på det tidspunkt cykler, så vi lånte mors (hun tog vistnok bussen på arbejde i Langelandsgade imens) og så lånte vi en cykel af vores tante Jenny, som var gift med onkel Aage.

Vi sejlede til Skødshoved og cyklede herfra til Fuglsø. Det var en herlig uge hvor vi blev undervist på en anden måde, blandt andet fordi der på lejrskolen, som et led i deres uddannelse, også var et hold studerende fra lærerseminariet, som lå tæt på Finsensgades Skole. Det var jo unge, friske mennesker som ikke tog det hele helt så højtideligt, som vore sædvanlige lærere.

Jeg husker at vi blandt andet undersøgte fyrretræerne ganske nøje og hver aften skrev en rapport over dagens tildragelser, som vi samlede i et hæfte.

Det var ikke bare tilladt, men ønskeligt, at man illustrerede sine rapporter, og det var jo lige noget for mig, så jeg tegnede flotte tegninger af landskaber og

fyrretræer og fyrrenåle og -kogler. Mine tegninger vakte opsigt, så det høstede jeg megen ros og anerkendelse for.

OG I DET HELE TAGET GIK JEG OP I AT TEGNE.

Når der var skolekomedie, hvad der var hvert år, deltog jeg – ikke som skuespiller – men som teatermaler, idet jeg var med til at lave dekorationer og malede masser af kulisser i gymnastiksalen, hvor teatret fandt sted.

Mens jeg gik i 2. mellem deltog jeg i en prisopgave om at tegne. Jeg husker, at jeg tegnede en plakat for tobaksforretningen "Million" i Vestergade. Og jeg vandt faktisk en præmie for det. Til min store overraskelse, for det var helt tilfældigt, at jeg var med ved en fest i skolens gymnastiksal en aften, hvor jeg pludselig blev kaldt op på scenen for at modtage min præmie.

Præmien var en bog: "Erik Menveds Barndom", skrevet af ingen ringere end Ingemann.

BOGPRÆMIE – DER ENDNU IKKE ER LÆST

Bogen har jeg endnu, men jeg har aldrig læst den. Forrest i bogen er der en etiket med teksten: Finsensgades Skole, Prisopgaver 1948, Præmie for opgaven plakat, Ib Topholm, 2. ma.

Ingen andre var overrasket over at jeg fik en præmie. Det var almindelig kendt, at jeg var god til at tegne, så, selvfølgelig.

GAVEPAKKER FRA AMERIKA

Lige efter krigen modtog vi i Danmark med mellemrum nogle gavepakker fra Amerika. Det var amerikanske skolebørn, som sendte forskellige ting til deres kammerater i Europa i forståelse for at vi ikke selv havde så mange ting at vælge imellem.

Engang fik vi i klassen en sådan pakke, som blandt andet indeholdt en flot æske farveblyanter med det udtrykkelige ønske fra giveren, at de skulle gives til en som kunne tegne.

Normalt trak vi lod om indholdet af pakkerne, men her mente vores lærer at vi burde respektere afsenderen ønske. Alle mente derfor at jeg burde have den, men i klassen sad også Bendt Døssing Hansen, han kunne også tegne, så nu skulle vi trække lod, og det blev Bendt, som vandt lodtrækningen.

Det var typisk Bendt og mig, som tegnede på tavlerne til jul. Det var en gammel tradition på skolen, at i december måned forsynede man tavlen med store juletegninger – typisk noget med nisser – som fik lov at stå i hele måneden fornyet med det klassiske ”Ikke slettes”.

Jeg blev af Tjansen opfordret til i tegnetimen at tegne nogle hænder til en udstilling. Han fik hænderne, som var tegnet efter mine egne hænder – venstre hånd – mens jeg jo tegnede med højre. Jeg så dem aldrig igen.

GYMNASIET UDEFOR RÆKKEVIDDE

Fra 3, mellem var det almindeligt at nogle forlod skolen for at gå i gymnasiet og blive student.

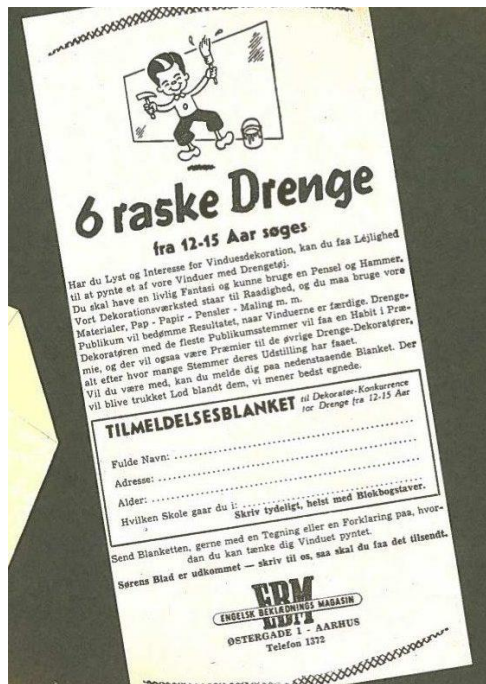
Dette var ikke aktuelt for Per og mig. Vi var klar over, at mors økonomi simpelthen ikke kunne klare dette, så spørgsmålet blev ikke diskuteret. Per og jeg forstod fuldstændig situationen.

Personligt er jeg ikke i tvivl om, at vi begge kunne have klaret også gymnasiet.

En dag i 3. mellem oplevede jeg pludselig at blive næsten verdensberømt i klassen og parallelklasserne.

KONKURRENCE OM DEKORATION AF BUTIKSVINDUE

Det skyldtes, at der dukkede en annonce op i dagbladene i forbindelse med at en af byens store beklædningsforretninger (Engelsk Beklædnings Magasin, EBM) havde udskrevet en konkurrence om hvem, der kunne lave det udstillingsvindue, som publikum syntes bedst om.

“6 raske drenge”, avisannoncen som gav Ib blod på tanden til at melde sig til konkurrencen.

Det var selvfølgelig lige en konkurrence efter mit hoved, så jeg sendte materiale ind for at blive udtaget til at deltage. Der var seks vinduer til rådighed, og jeg fik fornøjelsen at blive udvalgt til at deltage i konkurrencen og skulle således dekorere det ene vindue. Det hele foregik i efterårsferien. (På den tid drømte jeg om at blive vinduesdekoratør)

I den nævnte annonce blev offentligheden introduceret til konkurrencen og der blev vist portrætter af de seks drenge, som deltog. Ingen piger blev udvalgt. (Forretningen handlede vistnok udelukkende med herre- og drengetøj)

Præmiekonkurrence

Hvilket Vindue synes Publikum bedst om?

Ved at afhente og udfylde en Stemmeseddel, der udlæveres i Forretningen, kan alle gratis deltage i en morsom Publikumskonkurrence. Uanset hvilket Vindue De stemmer paa — deltager De i Lodtrækningen om.

**1 GAVEKORT paa 150 Kr. * 1 GAVEKORT paa 100 Kr.
4 GAVEKORT paa hver 25 Kr.**

Dekorationsgren af det Vindue, der faar flest Stemmer, vil faa en Habit, og der vil ogsaa være Præmier til de øvrige, alt efter hvor mange Stemmer deres Vindue har faaet.

*
Navnene paa Vinderne i Publikumskonkurrencen og i Dekorationskonkurrencen bekendtgøres i Amtstidende, Demskalten og Striftidende d. 23. Oktober.

Vi sender Dem i

EBM
ENGELSK BEKLÆDNINGENS MAGASIN
BUTIK
ØSTERGADE 1, AARHUS
Telefon 1372

6 RASKE DRENGE
dekorerer vore Vinduer med Drengetøj, og det ser ud til, at de kommer godt fra Opgaven. — Det er Dekorationskunst lidt ud over det almindelige, saa De skulde lægge Turen om ad Østergade og Frederiksgade for at se Resultatet, det vil sikkert mere Dem. Vinduerne er færdige Torsdag Kl. 12.

Vinduerne bliver udført af:

1. Hans Jørgen Larsen, 12 Aar, Jægergaardsgade 134 (Ing. Boulevard Skole).
2. Erik Kudahl Jensen, 13 Aar, Vestergade 84 (Finsengades Skole).
3. Sten Estrup Petersen, 13 Aar, H. Guldbergsgade 55 (N. Kochs Skole).
4. Bent Tommy Nielsen, 12 Aar, Rosenvangs Allé 193, Højbj. (Krogslund Skole).
5. Mogens Støb Nielsen, 13 Aar, Sjællandsgade 12 (Sømsgades Skole).
6. Ib Le Roy Toppholm, 15 Aar, Skovvangsvej 190 (Finsengades Skole).

Ib's deltagelse i EMB's dekoratør-konkurrence. En begivenhed som blev gengivet i avisen. Privatfoto.

FANBREVE

Det var selvfølgelig en sjov oplevelse sådan at blive "berømt" og det førte for mit vedkommene ydermere til at jeg fik et par fanbreve. Et fra en pige i Brabrand og et fra en anden pige i Karlebo på Sjælland. (Pigerne syntes at jeg var pæn!)

Jeg fik herlige breve fra begge piger og svarede pænt, og oplevede da at tale med dem begge. Pigen fra Brabrand, som hed Ida, så jeg faktisk i ret lang tid efterfølgende og besøgte hende i hendes hjem i Hans Broges Bakker i Brabrand.

Jeg vandt ikke konkurrencen om vinduet, jeg blev vistnok nummer 2, men en af præmierne, som jeg fik, var simpelthen nyt tøj, hvad jeg jo faktisk altid trængte til og hvilket aflastede mors økonomi. Men helt uventet modtog jeg den 3. februar 1956 et brev fra **EBM**, fra chefdekoratøren, som med henvisning til "dit udmærkede arbejde for fem år siden", tilbød mig en plads som dekoratørlærling og medhjælper.

Stolt var jeg, men måtte naturligvis takke nej, idet jeg på dette tidspunkt var i lære som reklameelev på Reklamebureau Lyre A/S på Clemensbro.

Tilbage til lærerne ...

EDDERKOPPEEKSPERT

Jeg har nævnt et par af lærerne. Jeg kan huske lidt flere: Bubbi, hvis rigtige navn var Edwin Nørgaard, havde vi til regning, matematik og geometri. Han var en anerkendt edderkoppeekspert. Det så vi, blandt andet på lejrskolen, hvor han kunne påvise hvor vi kunne finde en bestemt type edderkop. Han viste deres bo og deres forskellige måder at lave spind på, og han kunne bestemme et hvilket som helst kræ vi kom slæbende med. Han var streng, men retfærdig. Aritmetikken var jeg ikke specielt god til, hvorimod jeg havde godt tag i geometri – måske fordi det var noget med at tegne og vurdere flader. Jeg kom med mellemrum med utraditionelle løsninger på opgaverne.

Skipper-Nielsen havde vi til Fysik, kemi og zoologi og botanik. Han var en ældre herre. Tynd og ranglet. Gik altid i habit og med knækflip og butterfly og krævede absolut ro i timen. Han var ret kedelig at høre på, men utroligt vidende. Til botaniktimerne samlede vi ofte bunker af planter i Riisskov – det store nummer var at komme med et bundt brændenælder.

DET GAMLE OG DET NYE TESTAMENTE BLEV FOR KEDELIGT

Han mistede grebet om os efterhånden som vi steg i klasserne. Han var også vores religionslærer, men da vi jo havde gennemgået både det gamle og det nye testamente flere gange i løbet af skoletiden mistede vi totalt interessen for dette fag, som samtidig indeholdt det, at lære mange af salmerne udenad. Og vi blev overhørt i dem. Jeg kan mange af salmeversene den dag i dag.

Jochumsen var vores historielærer. Jeg kunne godt lide faget, men ikke ham. Han kunne være lunefuld.

Da vi kom op i de større klasser – specielt i realklassen, mistede han helt interessen for at undervise os – eller også havde han en depression. Han kom typisk ind i klassen, forlangte ro, tegnede et kryds på tavlen og sagde, at nu kunne vi sidde stille og kigge på krydset til timen var forbi, for vi var nogle uvorne børn. Det blev han naturligvis ikke populær på.

EN GOD FORTÆLLER

Hans Petersen var vores klasselærer. Han underviste os i dansk og i gymnastik. Jeg kunne godt lide dansk, vi kom i forbindelse med mange interessante tekster og fik en bred indføring i litteraturen. Han var en god fortæller, og kunne sommetider fordybe sig – og os – i et emne og fortælle op ad stolper og ned ad vægge, hvad vi naturligvis havde det helt fint med. Så gik jo da den time.

PIGE- OG DRENGEKLASSERNE VED SIDEN AF HINANDEN

Jeg har tidligere omtalt, at skolen var strengt opdelt i en drenge- og en pigeafdeling.

Efter at vi var konfirmerede begyndte vi at interessere os noget mere for pigerne og da vi kom i Realklasserne oplevede vi, at selv skolen forstod at adskillelsen mellem de to køn var uholdbar på det alderstrin.

Nu blev alle fire realklasser placeret lige ved siden af hinanden oppe under taget – ovenikøbet i skolens pigeafdeling, så efter hvert frikvarter gik vi op ad trapperne mellem alle pigerne.

Det er klart at placeringen af klasserne så tæt førte til yderlige fraternisering og skolekærestieret begyndte.

Skolen sluttede med at vi gennemførte den sidste afsluttende eksamen, realeksamen og med et flot eksamensbevis og et vidnesbyrd var vi parate til at gå løs på det virkelige liv, alle glade over at skolens "slaveri" endelig var overstået. For mit vedkommende drejede det sig om 10 års uafbrudt skolegang, for Per og enkelte andre om 11 år.

Vi var alle særdeles skoletrætte – også af eksamensracet.

SKOLENS STRAFFESYSTEM

Før jeg afslutter dette afsnit om skolerne bør jeg nok lige omtale skolernes "straffesystem", som benyttedes i både Skovvangsskolen og Finsensgades Skole.

Det var ganske almindeligt at man, hvis man i skolegården ikke opførte sig reglementeret, blev sendt til "væggen", hvor man så måtte stå resten af frikvarteret og til en vis grad til spot og spe for alle kammeraterne, når de gik op til næste time.

... EN SYNGENDE LUSSING

Så tog gårdvagten fat i alle synderne – der kunne godt være både tre og fire. De blev udspurgt om deres forseelser, og var de i tvivl, fik de omgående læst og påskrevet.

Herefter bedømte læreren selv forseelsens værdi og gav en passende straf, der oftest var en syngende lussing. I heldigste tilfælde kunne man slippe med en advarsel.

... SVEDER ELLER EFTERSIDNING

Den almindelige straffeskala så i øvrigt således ud: Eftersidning var nok det mildeste, men absolut også det kedeligste. Man fik simpelthen tildelt en ekstra time samme eller følgende dag, efter skoletid, hvor man måtte sidde og kukkelure sammen med alle de andre, som var blevet idømt eftersidning – en "sveder", kaldte vi det, fordi man sad og svedte. Det blev senere indført, at man måtte sidde og lave sine lektier – så var timen da ikke helt spildt.

Næste trin var den nævnte syngende lussing, og nogle lærere slog virkelig en proper næve. Ofte havde man en meget rød og varm kind resten af dagen. Tjansen var specielt berygtet for sine lussinger, som han også kunne finde på at uddele i klassen, hvis det var nødvendigt.

... SPANSKRØRET

Den strengeste straf var nok spanskrøret. En relativt solid bambuskæp, som man opbevarede på lærerværelset. At den blev hentet havde i sig selv en afskrækkende virkning. Den stakkels elev, som var idømt spanskrør måtte bukke sig forover og modtage mindst ét rap i bagdelen – ofte kunne straffen være hele tre slag.

Skulle der yderligere effekt i straffen med spanskrøret kunne eleven blive tilsagt til møde på rektors kontor, hvor han så eksekverede straffen.

Det kunne dog også hænde, at han påtalte forseelsen og at han helt undlod at straffe, hvis han mente, at en påtale var tilstrækkeligt.

... AT SLÅ BØRN, DET GJORDE MAN

Dengang måtte man slå børn – og man gjorde det.

Jeg tror at alle mine kammerater såvel som Per og jeg selv med mellemrum risikerede at få en lussing hjemme. Mor truede os med bank, hvis vi ikke lystrede.

UD AF SKOLEN OG SÅ I LÆRE

Men nu skulle vi altså ud af skolen – og jeg tror at vi alle mente at de 10-11 år vi nu havde brugt af vort liv i skolen måtte være tilstrækkeligt.

Lidet anede jeg, at det faktisk kun var begyndelsen, og at der skulle komme andre skoler efter denne.

Både Per og jeg havde sikret os lærepladser, hvilket ikke var let i de år, så vi havde mægtigt mod på livet og friheden.

1939

DENGANG JEG LØB HJEMMEFRA OG BLEV FUNDET AF POLITIET – MIDT OM NATTEN

Jeg var tre år, og jeg kan ikke huske ret meget om begivenheden.

Noget har jeg fået fortalt af mine forældre og en lillebitte smule synes jeg selv, at jeg kan huske.

Det skete i 1938 eller måske i begyndelsen af 1939, for jeg er jo født i 1935.

Det var før krigen begyndte, så der var fredeligt, og der var ikke ret mange biler i gaderne dengang. Derimod var der en del hestevogne, men alligevel ret fredeligt.

Derfor havde jeg sikkert fået lov til at lege på gaden sammen med en lille pige, som boede i huset ved siden af. Hun hed Judith.

Da det blev sent om eftermiddagen, og vi var ved at være trætte, ville jeg ind, men døren ind til den opgang, hvor jeg boede, var meget tung og stram at lukke op, så jeg kunne kun komme ind ved at kalde på min mor.

Vi boede i stueetagen på Skovvangsvej 190 i Aarhus.

Men min mor hørte ikke, at jeg kaldte og derfor besluttede Judith og jeg, at vi ville gå ud for at finde min mor.

Vi regnede nok med at hun var gået på indkøb, som hun jo ofte gjorde, og vi kendte jo godt den vej hun plejede at gå.

Derfor gik vi ned ad Skovvangsvej – mod skoven – og drejede ved købmanden på hjørnet så vi fortsatte ned ad Tordenskjoldsgade. Her lå slagteren og grønthandleren og Sæbehuset.

Vi kunne ikke se min mor nogen steder, så vi fortsatte videre ned ad Tordenskjoldsgade og videre ad Kirkegårdsvej, som går igennem kirkegården.

Jeg kan huske, at vi ved slutningen af Kirkegårdsvej, hvor der lå nogle små huse, talte med en gammel mand. Det var stenhuggeren, som lavede og solgte gravsten. Jeg kan huske, at han havde en sort lædertut på den ene tommelfinger. Han havde sikkert ramt sig med hammeren og havde fået gazebind på.

Efter at have talt med ham er vi åbenbart fortsat tværs over Nørre Allé og er gået ind i Vennelystparken, som ligger der.

Det er en temmelig lang spadseretur for to så små børn, som vi jo var, så vi har nok været ret trætte, og så er det måske også begyndt at blive aften.

Vi satte os under et træ for at hvile lidt – og der er vi så åbenbart faldet i søvn, begge to. Heldigvis var det om sommeren det skete, og det regnede ikke, så vi hverken frøs eller var våde, derfor har vi sikkert sovet udmærket.

I hvert fald var det der at politiet fandt os, ud på natten, så vi kom hjem i god behold. Vore forældre har sikkert været så glade for at se os igen, at de ikke skældte os ud.

Da vore forældre ikke selv har kunnet finde os og er blevet meget nervøse, da det blev nat, har de ringet efter politiet, som så satte en eftersøgning i gang.

Og det var jo godt, at de fandt os, for ellers kunne jeg jo ikke sidde her og skrive historien.

1947-1952

AVISDRENGE

"I regn og slud skal avisen ud"

Min storebror Per og jeg var i mange år avisdrenge.

Jeg husker ikke helt præcist hvornår vi begyndte på det job, men det har formentlig været i 1946 eller 1947. Det var i hvert fald efter at krigen var slut.

I begyndelsen hjalp vi blot vore kammerater, som havde en fast rute, og efterhånden som "aviskonen" lærte os at kende, blev vi opfordret til at tage en rute en enkelt dag eller måske en uge som ferieafløser.

Jeg har således prøvet at uddele aviser på Skovvangsvej, Marienlunds Alle, Steen Billesgade og Steen Billes Torv, Mylius Erichsensvej og et ret langt stykke af Nordre Ringgade ved forskellige lejligheder.

Per var 12 år – det skulle man være for at kunne få en avisrute, og jeg var så 11.

Vi fik dog ret hurtigt vores egen faste rute. Aviserne ankom hver dag – det var jo hver evig eneste dag, der skulle uddeles aviser, også lørdag og søndag – til porten Skovvangsvej 196. altså lige ved siden af hvor vi boede.

AVISKONEN

I porten samledes alle omdelerne så sammen med aviskonen – fru Agathe Madsen, som var den øverste leder af dette omdelingsdistrikt. Hun boede på Tjørnevej 9, Christiansbjerg.

Hun var en håndfast og kontant dame, som også selv omdelte på en rute.

Sammen med aviserne blev der fra Aarhus Stiftstidende, som det drejede sig om, leveret forskelligt materiale som havde betydning for dagens og måske fremtidens omdeling.

Der var informationer om "afgange", hvor avisabonnementet blev slettet, ligesom "tilgange" blev oplyst. Dem måtte man så føre ind i sin budbog, hvis man brugte sådan en – eller huske dem, med start fra dagens omdeling.

Budbogen eksisterede og skulle holdes ajour, så andre eventuelt kunne tage over, men vi huskede normalt det hele i hovedet og havde ikke brug for den i det daglige.

Samtidig blev det oplyst, om der var tale om uge-, måneds- eller kvartalsabonnement.

Ugeabonnenterne skulle opkræves for levering hver uge, hvilket avidrengene på ruten også tog sig af. Der var ingen kvitteringer på denne form for levering. (Et ugeabonnement kostede cirka en krone).

Måneds- og kvartalsabonnenter fik derimod en kvittering, som samtidig var vores afregningsgrundlag. (Et månedsabonnement kostede vistnok omkring fire-fem kroner, mens et kvartalsabonnement kostede cirka 14-15 kroner). Skæve beløb, som kunne afrundes med et passende drikkepengebeløb, var naturligvis det bedste set fra vort synspunkt, så vi fulgte prisbevægelserne med stor interesse.

Omdelingen startede til hverdag klokken 16.00 og om lørdagen klokken 14.00, mens det om søndagen var klokken 07.00. altså i allerhøjeste grad et syv-dages

job, hvor man aldrig havde fri. Med den undtagelse dog, at der så vidt jeg husker ingen aviser udkom påskedag og 1. juledag.

RUTEN

Vores rute, som omfattede cirka 120 abonnenter, startede på Steen Billes Torv 1 og fortsatte derefter på det nærmest efterfølgende stykke af Ivar Huitfeldts Gade, ned til Otto Rueds Gade og op igen på den modsatte side, herefter rundt om hjørnet ved Nordre Ringgade og hen til bager Taul for at slutte med levering til den lille villa, som lå på hjørnet skråt overfor Tauls bagerforretning, altså ved Willemoesgade.

Det tog os knapt en time at klare omdelingen, som naturligvis skete i al slags vejr.

Det kunne være hårdt især om vinteren i sne og kulde, men også ganske hårdt om sommeren i varmen, trappeopgangene blev sjældent luftet ud. Og regnvejr var altid et problem, for aviserne måtte jo ikke blive våde, og avistasken var bestemt ikke vandtæt.

Omdelingstidspunkterne betød samtidig, at vi altid fik ødelagt vore eftermiddage.

Vi kom typisk hjem fra skole klokken 14.00 og hvis vi fandt på at gå til stranden – den "Permanente" ved Risskov – måtte vi hurtigt hjem igen, mens vore kammerater kunne blive liggende i solen. Fru Madsen krævede at man mødte til tiden, så hun kunne regne med at omdelingen startede som lovet, og som kunderne var vant til.

Ellers klagede de. Enten til avidrengen, eller til fru Madsen, eller måske direkte til Aarhus Stiftstidende, som så sendte klagen med næste dags avislevering – og hermed til påtale af fru Madsen til den ulyksalige omdeler, som havde gjort en fejl.

De fleste omdelere var drenge. Derfor naturligvis "Avisdrenge".

LØN OG DRIKKEPENGE

Vi fik ni kroner i løn om ugen for ruten – altså ikke til hver af os – den steg igennem årene til hele 12,00 kroner, som vi afleverede til mor, som vores beskedne bidrag til den altid trængte økonomi.

Drikkepengene, derimod, var vores, som vi selv måtte disponere over, hvilket jo gjorde, at vi aldrig skulle bede om lommepenge.

En overgang havde mor faktisk lovet os 50 øre hver om ugen i lommepenge, men det kneb jo altid med at få pengene til at slå til, så hun måtte "skylde" os. Da hun skyldte for flere uger, glemte vi alle alt om den aftale, mor kunne simpelthen ikke klare så mange penge. (50 øre er ikke meget, men man kunne få en biografbillet på de første tre rækker ved en eftermiddagsforestilling for 35 øre).

Nu lærte vi selv at holde styr på økonomien, og vi fik jo hurtigt en fornemmelse af hvad der kunne forventes i lommepenge på denne måde.

OPKRÆVNING

Vejret spillede hyppigt ind – hvis det var surt vejr mente mange af vore abonnenter, at det var rimeligt at vi fik lidt drikkepenge oveni – det gav jo kasse hver uge, hvor vi typisk krævede ugeabonnenterne om lørdagen. Så var de hjemme, kunderne.

Men der var naturligvis med mellemrum abonnenter, som ikke havde penge, eller var hjemme, og så var det om at huske at kræve for to uger – eller måske flere – efterfølgende uge.

Det skete, at enkelte abonnenter nægtede at skylde så mange uger, som vi krævede, hvilket gav anledning til diskussioner, men normalt fik vi vores vilje og vores penge.

Vi lærte ikke at være konfliktsky, vi bed tænderne sammen og gik løs på problemerne.

Vi var altid klar over, at der kun var os selv til at løse dem.

Månedsregningerne og kvartalsregningerne gav også gode drikkepenge, og det var jo fra folk vi ikke så ofte, selvom vi faktisk i tidens løb kendte hver eneste af vore abonnenter fysisk, ligesom de kendte os. Ved juletid var der mange drikkepenge. Og man kunne let opnå at blive budt på friskbagte småkager eller sågar æbleskiver.

UDE PÅ RUTEN

Ofte, når abonnenterne var utålmodige, kunne de opsøge os på ruten og selv tage en avis ud af vores store avistaske, som vi typisk lod ligge på trappestenen ved den ejendom vi var oppe i.

For nogle af børnene i Ivar Huitfeldts Gade var det naturligvis sjovt at "hugge" avistasken og gemme den. For os var det bestemt ikke morsomt. Det tog ofte lang tid at finde den igen, navnlig hvis de havde lagt den omkring hjørnet i Otto Rueds Gade for eksempel.

En dag havde avisen eksperimenteret med tryksværten. Man havde benyttet en særlig farve med en kraftig blomsterduft i en annonce for blomster (kunne det mon være for blomsterforretningen "Abel" på Store Torv, som var byens største og fineste?) det betød at bunken af aviser simpelthen stank af duften, hvilket fik børnene til at more sig over avisdrengenes nye brilliantine. Det hørte vi for i flere dage, efterfølgende.

Når avistasken lå på trappestenen, slap vi for at have den med i løbet op ad trapperne og så kunne alle se, hvor langt vi var kommet på ruten, og kunderne kunne sige til os, at jeg har liget taget min avis. Så måtte vi huske ikke at levere til den pågældende, for så manglede vi jo en avis, hvilket i sig selv var lidt af et problem, og som krævede en hel del tid og besvær at løse.

Det gik hurtigt, når vi omdelte. Uanset vejret var vi i små sko – gummisko – og en bluse og havde opsmøgede ærmer. Det kunne være særdeles koldt indtil vi kom i gang, men så fik vi til gengæld hurtigt varmen, for vi løb op ad alle trapperne – der var opgange op til 4. sal Det skete med skridt over fire-fem trappetrin, mens vi faktisk ikke rørte trapperne på vej ned. Vi lærte os hurtigt at

hoppe fra repos til repos mens vore hænder gled ned ad gelænderet. At folde aviserne under farten, så de let gled ind i brevsprækken, var en del af kunsten.

Det kunne godt være lidt støjende, men folk var jo vant til os og vi fik sjælden klager over at være hurtige. Tværtimod gav det adskillige anerkendende nik undervejs – og senere drikkepenge!

Naturligvis fandt vi også alle de smutveje vi kunne undervejs. En del aviser skulle leveres i baghuse, hvilket betød, at vi måtte igennem skumle kældre med elendig belysning, hvis der overhovedet var nogen, for at komme ud i gården til havehuset.

Beboerne i havehusene var ofte meget fattige og kunne se ret skumle ud. Vi følte os ikke altid helt trygge ved dem.

I Ivar Huitfeldts Gade 81, som var sidste opgang i denne gade, hvorefter vi fortsatte hen ad Ringgaden, fandt vi ud af, at man kunne gå op og igennem loftet og så ned i første opgang på Ringgaden. Det krævede, at man tog alle aviserne med op i nummer 81, men betød at vi skulle igennem det uhyggelige loft. Om vinteren var vi faktisk lidt bange for turen, men vores dovenskab gjorde alligevel, at vi tog gysset med. Loftet havde tremmerum og mystiske skygger – og sommetider var der jo også lyde på et sådant loft – i blæsevejr. for eksempel

LØSE HUNDE ... OG PÆRER I SÆSONEN

Hunde var også lidt af et problem. De gøede henrykt over os, og vi var faktisk bange for dem. Hvis vi vidste, at der var en hund i lejligheden, passede vi på vore fingre, når vi åbnede brevsprækken for at få avisen ind. Det skete, at vi kunne høre, at hunden kastede sig over avisen, som kom dumpende.

Hos Boesen gik der ofte en stor hund løs i haven. Den var jeg simpelthen rædselsslagen for. Hvis jeg så den, fik han ingen avis, før jeg var på vej hjem og måske kunne se mit snit til at smide avisen ind uden at se hunden. Eller satte den fast i havelågen.

Til gengæld var der om efteråret dejlige, saftige pærer i Boesens have som man jo let kunne plukke af en tidlig søndag morgen.

ØKONOMI ... OG LIDT HOVEDREGNING

Økonomien var noget helt for sig.

Det var surt altid at skulle ud lørdag aften og kræve op – og sommetider også mandag eller tirsdag aften. Men det var vigtigt – også af hensyn til drikkepengene – at få så mange betalt som muligt. Så undgik vi mange problemer og fik totalt set flere drikkepenge.

Vi afregnede til avis-konen hver uge, og hun fandt hurtigt ud af, at Per og jeg kunne regne, og at vi havde styr på pengesagerne, mens hun selv var en smule tung i det til den metier. Mens hun regnede på papir, klarede vi det ofte i hovedet, hvad hun var imponeret over, og vi kunne regne "smartere" end hun kunne. Hurtige sandsynlighedsberegninger for at se om resultatet virkelig kunne være korrekt.

En gang oplevede vi, at der desværre var et betragteligt underskud i vores kasse, som jo var fælles for Per og mig. Jeg mistænkte faktisk Per for at havde dykket for kraftigt i den, og det tog os adskillige uger at dække underskuddet ind via vore drikkepenge. Det var kun os, som kendte til beløbene.

Vi bestemte stort set selv hvor mange uger vi ville betale til avis-konen, vi kunne jo blot hævde, at der var mange, som ikke havde været hjemme, men i det store regnestykke skulle pengene jo gå op, hvad de også gjorde. Igen lærte vi, at den, som kunne vise, at der var orden i tingene, slap lettere fra det.

Heldigvis var der aldrig tale om uanmeldt revision. Vi havde jo altid penge liggende i kassen.

ALENE PÅ RUTEN

På et tidspunkt fik Per fast job som tankpasser efter skoletid på Esso-Servicestationen overfor vores lejlighed. Det var et godt job for ham, hvor han gik rundt i kedeldragt og tankede biler og solgte olie til kunderne, samt kontrollerede deres hjul for luft, og det gav ham bunker af drikkepenge.

Det medførte, at jeg blev alene om avisruten, hvilket også fordoblede mine drikkepenge – men samtidig også arbejdet. Men det skæppede jo også i mors husholdningskasse.

At avisruten var et syv-dages job, gav selvfølgelig specielle vanskeligheder, når vi skulle på spejderlejr eller på lejrskole med skolen. Det var dog heldigvis ikke så hyppigt.

MOR SOM AFLØSER – TRODS ASTMA

Nu og da tog mor simpelthen turen. Det var virkelig synd, for hun var jo plaget af astma, siden sin barndom, og havde slet ikke luft til de mange trapper, og aviserne var utroligt tunge at bære – navnlig om søndagen, hvor vi vaklede under vægten.

Mor fandt dog på at sætte avistasken overskrævs på sin damecykel så transporten kunne klares, men omdelingen var ved at slå hende ihjel. Det var heldigvis ikke ofte, at det var nødvendigt, at hun trådte til.

SØNDAGSAVISEN – UD TIL TIDEN!

Per og jeg var selvfølgelig nogle dovne drenge, som gerne ville sove lidt længere, også om søndagen. Vi fandt derfor på at stå op og hente vore aviser klokken 7.00 og så tage dem med hjem og sove lidt og først begynde omdelingen klokken 8.00, folk sov jo alligevel.

Det gav os samtidig mulighed for selv at læse søndagsavisen. Der var ingen gratis avis til avisdrengen og mor var overbevist socialdemokrat hele livet, så derfor holdt vi "Demokraten" hos os.

Men fru Madsen opdagede det engang, og så faldt der brænde ned.

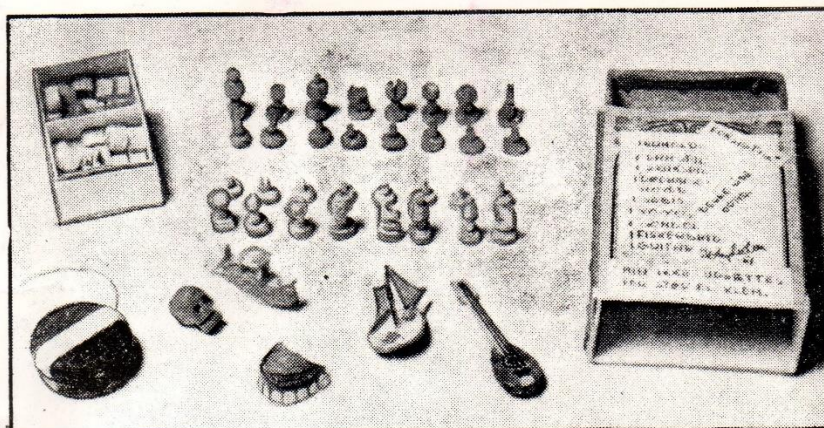
HVOR MEGET KAN DER LIGGE I EN TÆNDSTIKÆSKE?

Men fordi vi – som nævnt – læste avisen om søndagen før vi startede omdelingen kunne jeg følge med i de sjove konkurrencer man lavede for læsernes børn i avisens sektion "De Unges Søndag".

På denne måde blev jeg opmærksom på en konkurrence om at fylde en tændstikæske med så mange ting som muligt.

Jeg lavede, når jeg ikke tegnede, modeller af alt muligt afhængig af hvilke materialer jeg rådede over, og havde en hel del liggende. Dem proppede jeg i en tændstikæske, klæbede en indholdsfortegnelse udenpå og sendte den ind til konkurrencen.

Jeg vandt faktisk "Lilleput-konkurrence", som avisen kaldte den. Jeg fik ovenikøbet 1. præmien, men husker desværre ikke hvad det var.

Her er den 15-aarige Ib Topholms flotte arbejde der fik førstepræmie. Alle de smaa ting var i den tændstikæske, der paa billedet giver et indtryk af størrelsesforholdet.

61 ting i en tændstikæske

RESULTATET AF VOR LILLIPUT-KONKURRENCE

DOMMERKOMITEEN har sluttet gennemgangen af de hundreder af tændstikæsker, der var sendt til De Unges Søn-

dags konkurrence om, hvem der kunde fylde en tændstikæske med flest ting. Der var vist stor opfindsomhed, og der var fine strikkede ting, papirarbejder, voksmodeller og træarbejder i æskerne.

Der var for dommerne ingen tvivl om, at Ib Topholm, Skovvangsvej 190 st, Aarhus, havde løst opgaven bedst. Hans tændstikæske var en hel legetøjsfortæning. Ikke mindre end 61 smaa ting var i æsken — og saa var der endda rigelig plads. Der var: 1 damspil, 1 skakspil med haandskaarne brikker, 1 dødningehoved, 1 gebis, 1 yo-yo, 1 italiensk gondol, 1 fiskerbaad og 1 guitar. Ib har skaaret det hele, og han er en usædvanlig ordentlig og pillen ung mand med sin hobby. Han faar førstepræmien.

I 1951 vandt Ib Aarhus Stiftstidendes lilleput-konkurrence. En bedrift som blev gengivet i avisen.

MEN ÆREN ER JO DET FAGRESTE TRÆ I SKOVEN ...

Sjovt nok har jeg nu, hvor jeg fylder 75 år, stadig den nu 60 år gamle tændstikæske. En del af indholdet er gået tabt i årenes løb – børnebørnene elsker at se æsken og høre historien – men de håndskårne skakbrikker eksisterer stadig. Jeg lavede dem i sin tid af en blomsterpind og farvede det ene hold brikker røde med rød tusch.

Mine børnebørn synes jeg er en helt for denne bedrift. (Det var i 1951 det foregik).

Selvom det ikke var velset, at eleverne i mellem- og realskolen havde en budtjans af hensyn til lektierne, havde vi vores avisrute i mange år, og droppede den først da vi i 1952 forlod skolen med realeksamenspapiret i lommen. Det var mig, som sluttede af – Per havde jo sin benzintank.

Men som avisdreng fik vi et ansvar og lærte at håndtere både pligter, kunder, klager og pengesager, så jeg er sikker på, at vi fik noget med videre i livet – og så hjalp vi mor lidt, med økonomien.

Et år fik vi som avisdreng en særlig julehilsen i form af årets udgave af "Nolds tegninger". Nold tegnede hver dag i avisen og illustrerede på humoristisk vis en af dagens episoder.

Sjovt nok mødte Lis og jeg Nold på Thunø-færgen et år, hvor vi holdt sommerferie på den lille ø ved Samsø. Lars var ét år dengang, så det må have været i 1965.

Nu skulle vi ud i livet og i lære ...

MIN TID SOM GUL SPEJDER

Jeg kan huske, at jeg blev spejder sammen med Per.

Man skulle være fyldt 12 år for at blive spejder og det var Per – jeg var knapt 12 år, men på den tid fulgtes Per og jeg ad i alt som om vi var tvillinger, så når Per blev spejder, blev jeg det også.

Vi blev såkaldt "gule" spejdere, som var spejdere fra Det Danske Spejder Korps, mens de "grønne" spejdere var KFUM-spejdere, altså religiøse.

Hvide spejdere var der også – det var FDF'erne, og så var der blå, det var pigespejderne.

Hvis man var under 12 år, skulle man egentlig være ulveunge, men det slap jeg altså for, og det var jeg godt tilfreds med.

Når vi blev spejdere skyldtes det, som jeg husker det, at en af Pers klassekammerater John Sørensen, fra Tordenskoldsgade 50 var gul spejder og det var ham, som trak os ind i det.

Han havde fortalt os hvad det drejede sig om, og for os var det spændende at høre om lejrliv og terrænløb.

Vi blev medlem af 9. Aarhus Trop, som havde lokaler i Banegårdsgade 2 hos boghandler Lind, hvis søn Preben også var medlem af 9. Aarhus trop.

Lokalerne lå i baggården, som vi kom til via porten. Store var de ikke, men hyggelige, og når hele troppen og flokken nu og da var der samtidig, var der absolut for lidt plads.

Det var nu en sjældent forekommende situation.

Troppen var opdelt i patruljer, og vi blev begge medlem af den samme patrulje, "Kronhjortene". Andre patruljer var Elsdyr, Rensdyr og Dådyr og så var der en speciel patrulje for de store spejdere (16-18 år), som kaldtes "Skovmænd".

Vores tropsfører hed Svend Jungersen. Han var en energisk ung mand – en voksen – og han kunne sætte sig i respekt overfor den flok vilde drenge, som vi kunne være.

Han havde en tropsassistent, som hed Morten (Aamann Sørensen) og en anden som hed Carsten Hilberg.

Ulveungernes leder var en ung dame, som hed Metha Elsborg – også hun kunne sætte sig i respekt.

Vores patruljefører i Kronhjortepatruljen hed Kurt Bøje. En vaks dreng, som måske var et års tid ældre end vi. Patruljen bestod i øvrigt af 8-10 spejdere.

I FØRSTE OMGANG UDEN UNIFORM

Vore uniformer var som nævnt gule, men hverken Per eller jeg havde i begyndelsen en uniform – mor havde ikke råd, så vi optrådte blot i vore sædvanlige sweaters.

Jeg er ikke helt klar over hvilket år vi blev spejdere, men med god hjælp fra Spejdermuseet i Aarhus kan jeg se, at det var i april 1947.

Tegning af Ib, en illustration af en spejders mange opgaver, her som stifinder.

SOMMERLEJR VED VEJERS STRAND

Vi opnåede at komme med på Troppens sommerlejr det år, som var ved Vejers Strand nær Oksbøl.

Vi havde ingen udrustning af nogen art, og skulle jo helst pakke en rygsæk med det nødvendige tøj og så skulle vi have en sovepose til nætterne og noget toiletgrej.

Rygsækkene lånte vi og gjorde et stort nummer ud af at pakke dem rigtig, for sådan noget har en spejder forstand på. Vi havde jo ikke meget tøj at putte i rygsækkene, så der var god plads også til tallerkener og spisebestik.

Også soveposer forsøgte vi at låne, men det var ikke let, og det endte med, at vi kom af sted med hver et uldtæppe.

Jeg kan huske, at mor gav os hver en krone, som lommepenge til de to uger, som sommerlejren skulle vare.

Vi kørte med tog tværs over Jylland og ankom til lejrpladsen, som lå umiddelbart bag klitrækken ved Vejers, om aftenen da det var ved at blive mørkt.

Vi myldrede alle sammen omgående ned på stranden for at se på havet, og for mig var det en imponerende oplevelse, kan jeg huske. Det var første gang i mit liv at jeg så Vesterhavet og klitterne.

Jeg var forundret over den meget brede forstrand, hvor bølgerne skyllede op – langt op, så det var klart, at man skulle spadsere langt ud i vandet, før det blev nogenlunde dybt.

Selvom vi jo var vant til strande hjemmefra, var dette alligevel noget helt andet og storslået.

Bølgerne var enorme og så direkte faretruende ud. Vi fik at vide, at vi skulle i vandet straks den følgende morgen og at det kunne være farligt at bade, så vi skulle bindes sammen med et reb.

Og så skulle vi indrette vores lejrplads.

Det bestod først og fremmest i at få rejst vores telt inden det blev helt mørkt, men lidt drivtømmer blev omgående til et bål, som jo både varmede og gav lys.

Teltet var af sejldug og stort og tungt – det kunne lige rumme patruljen, hvis vi lå tæt ved siden af hinanden i en lang række. Som sardiner i en dåse.

Hver patrulje havde naturligvis sit telt.

HOLDE VARMEN – TRODS MANGLENDE SOVEPOSER

At ligge tæt viste sig at være fint for Per og mig, for vi fandt hurtigt ud af, at vore uldtæpper, som vi rullede os ind i, absolut ikke var varme nok, men så hjalp det jo, at man kunne putte sig mellem to kammerater som lå i dunsoveposer.

Underlaget i teltet var et stykke sejldug, så vi lå næsten på den bare jord. Det var hårdt og koldt, men vi var jo "raske spejdere".

Vi kom virkelig i vandet den næste morgen efter morgenmaden, som bestod af havregrød lavet af patruljens kok, som netop var John Sørensen. Det var ikke en nydelse for os, men det hørte sig jo til.

Vi strømmede ned til stranden i badebukser – koldt var det og det blæste ret kraftigt. Vi blev dirigeret ind på en lang række og fik så et redningsreb om livet, så vi var bundet sammen fem-seks mand.

Det var ikke nogen nydelse at bade på den måde. Man kunne ikke bevæge sig frit, og det var de største og stærkeste, som bestemte hvor langt man skulle ud. Bølgerne vaskede ind over os, men tropsføreren passede på som en smed, så han havde styr på det hele, og vi fik en badetur ud af det, før vi skulle tilbage til teltet og færdigindrette lejrpladsen.

Der skulle graves et latrin til os – langt væk fra teltene og ved hver patrulje skulle der laves affaldshuller og bålplads til madlavningen.

Så var der fælles antrædning på en plads, som kunne rumme os alle, og tropsføreren gav os instruks om hvorledes vi skulle forholde os mens vi var der.

FARE FOR MINER

Det var jo ganske kort efter krigen, så vestkysten var fyldt med tyske bunkers, som vi absolut ikke måtte kravle ind i (hvad vi selvfølgelig gjorde alligevel). Vi blev også advaret mod at samle noget op – man kunne faktisk finde ammunition i sandet – noget var rustne patroner og det måtte vi under ingen omstændigheder røre. Også indhegnede områder skulle vi holde os fra. Der var minefare. Det var tyske landminer, som stadig kunne være aktive.

9. Aarhus Trop havde en norsk venskabstrop, som deltog i denne sommerlejr, så vi havde en flok spejdere fra 1. Nordstrand Trop med.

Det var nogle vilde drenge. De blæste på reglerne og engang samlede de ammunition og knækkede de rustne hylstre, så de kunne hælde indholdet af krudt ud. Det hældte de i et stort granathylster, som de havde fundet og så satte de en tændstik til.

Det eksploderede heldigvis ikke, men det brændte med en osende sort røg, som kunne ses over alle klitterne.

Svend Jungersen blev rasende og de ansvarlige fik at vide, at de faktisk stod til at blive sendt hjem til Norge omgående.

Alligevel forbarmede han sig over dem, så de slap med stuearrest i et par dage. Det betød, at de skulle opholde sig i deres telte og ikke måtte deltage i lejrens øvrige aktiviteter.

Jeg kan huske, at allerede på lejrens første morgenparade blev Per og jeg budt velkommen i troppen og vi fik udleveret vore korpsmærker, som var meget flotte emaljeskilte. De skulle sidde på uniformerne, som vi jo altså endnu ikke havde.

I stedet satte vi dem fast på vore sweaters – så lignede vi da de andre en lille smule.

Vi fik også vores spejdernavne, som selvfølgelig var vore kendte skolenavne Top (Per) og Tip (mig).

Hvad vi ellers foretog os på denne lejr, husker jeg ikke, men vi byggede i hvert fald en "negerhytte", idet vi lavede en stor væv og samlede tagrør og vævede nogle meget lange måtter.

På et passende sted ved troppens fælles bålplads blev nogle stolper sat op i en rundkreds og herpå blev måtterne bundet fast til en rund hytte, som derefter fik et tag af tagrør.

Det blev en hyggelig lille hytte, og da Svend Jungersen krævede at der skulle holdes nattevagt i lejren blev vi to og to inddelt i vagthold, som måtte tage en tårn med mellemrum.

Vagten sad – eller lå – ved bålpladsen og kunne krybe ind i negerhytten hvis han havde lyst. Det var spændende at have nattevagt, men vi var nu helst fri, så vi kunne sove.

Nattevagterne havde intet at lave, for de eneste mennesker vi så efter mørkets frembrud var vor egne spejdere, idet de voksne godt kunne finde på at gå rundt i lejren sent på aftenen.

Der var faste sengetider for os andre – vi skulle tidligt op og derfor ikke alt for sent i seng. Og jeg kan huske, at vi blev godt trætte af dagene i solen og blæsten, så vi nød at komme til ro. Vi lå altid og småsnakkede i teltet og noget af det herligste man kunne foretage sig var at få en skive rugbrød af kokken og ligge og gnave på den inden man skulle sove.

Nogle af de voksne spejdere skulle aflægge nogle prøver, mens vi var der. Jeg husker en person – Erik – som var bror til Svend Jungersen, gennemføre en vandring for at blive 1. klokken spejder.

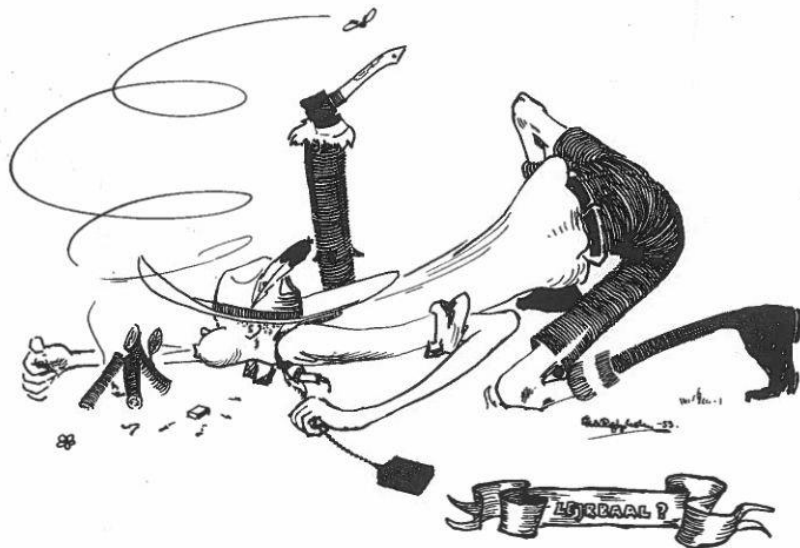
Han tog af sted med kort og kompas – og det viste sig senere, at han forsvandt for os, fordi han var vild. Det gav anledning til nogen panik, men han blev dog fundet og kom hjem i god behold til skældud hos sin bror.

OMKRING LEJRBÅLET – SANGE OG SNOBRØD

Aftenerne ved lejrbålet var en meget stor oplevelse for mig.

Vi satte os rundt om det store bål vi lavede i passende afstand, så vi ikke blev helt stegte. Det var jo koldt om ryggen og bagende varmt på forsiden. Vi havde normalt et tæppe at pakke os ind i.

Vi bagte ofte snobrød, som ikke altid var lige lækre, for ofte faldt de simpelthen af den pind de var snoet om og ned i gløderne og blev sorte, eller også var de ikke gennembagte, fordi det var så vanskeligt at holde pinden i passende afstand af ilden, og så drak vi masser af the.

Ib's tegning af lejrbålet. Altid en begivenhed som man så frem til.

Så sang vi spejdersange og hørte fortællinger fra de voksne. Svend Jungersen var fyldt med gode historier og ideer. Det var her han lærte os sangen: "På Samsø var en pige", som han var virkelig god til at synge for os.

Han lærte os også nogle spejdersange, som skulle synges på særlige måder. Jeg kan lige nu kun komme i tanker om en eneste af spejdersangene: "Det kan øse, det kan pøse det kan regne ...". Jo, der var også en fransk sang "Alouette" og så

husker jeg et omkvæd, som vi godt kunne lide: "Kan du li' røget sild, ka' du li' røget sild, det smager rigtig godt med chokoladeovertræk".

Når aftenen var slut holdt vi alle sammen hinanden i hænderne og sang:

Spejderbror, her er min hånd, fast vi kæden slutter.
Liljens ring binder som bånd sammen i broderskabsånd.
Smedet er kæden af stærke arme
gennemglødet af hjerters varme,
du og jeg, det er et ord
patruljens og troppens bror.

Det var et ritual, som lige passede os. Vi følte os som medlem af et specielt broderskab.

Når man slap hinandens hænder, trykkede man en ekstra gang fast i hånden.

Vi brugte megen tid på at samle brænde, og det var jo klart, at det nærmeste brænde forsvandt først, så vi skulle længere og længere væk for at finde nok til dagens behov.

Det var lidt kedeligt, men gav dog mulighed for at se noget af den meget særprægede natur.

En anden syssel, som vi hver dag brugte megen tid på, var opvask. Patruljens køkkengrej skulle jo vaskes, og de store aluminiumsgryder, som vi havde til rådighed, blev meget sodede i bålet. Vi skurede dem med sand i strandkanten og bandede dem langt væk.

Alt hvad vi foretog os blev vurderet og bedømt. Vi fik point og påtaler, hvis noget var dårligt.

Der var en løbende konkurrence patruljerne imellem.

Resultaterne blev oplyst ved morgenparaderne. Og patruljeførerne blev sure, hvis de følte, at patruljen klarede sig dårligt.

Vi fandt hurtigt ud af, at der altid var konkurrence om et eller andet. Hver enkelt spejder kunne tage "duelighedstegn" i specialer som at morse, knobbinding, nødhjælp, madlavning, samarit og lignende.

Hvert duelighedstegn talte også i patruljens regnskab og hver måned blev der uddelt sølvplader eller anden form for udmærkelse til de bedste patruljer.

Per og jeg var hurtige til at lære systemet med at tage duelighedstegn, så vi tog en masse, så vi, da vi endelig fik en uniform, hurtigt fik et ærme fyldt. Mor syede dem på.

Endnu en af Ib's mange tegninger. En velfortjent pause fra en spejders mange opgaver, "I skovens dybe stille ro".

1 KRONE I LOMMEPENGE – MEN AK

Den krone, som mor havde givet mig i lommepenge, gemte jeg omhyggeligt på bunden af den ene lomme.

Det viste sig at være en meget dårlig ide, for når vi tumlede os rundt i klitterne, endte det selvfølgelig med, at den en dag faldt ud af lommen og forsvandt i sandet uden at jeg opdagede det, så den fik jeg ikke noget ud af.

Det var en fantastisk oplevelse sådan at være på sommerlejr til forskel fra bare at daske rundt derhjemme i sommerferierne som vi normalt gjorde, så Per og jeg var naturligvis glade for at være spejdere.

SÅ BLEV DER RÅD TIL UNIFORMER – BRUGTE

Det endte også hurtigt med, at vi fik uniformer, idet vi købte nogle brugte bluser.

Til uniformen hørte også et tørklæde. Vores var lysegråt med en blå kant. Og det skulle rulles og bindes på en meget speciel måde.

Også løse strømpekanter, det hørte der til. Så alle sportsstrømperne så næsten ens ud, når vi havde korte bukser på, hvad vi oftest havde.

Vore strømpekanter var blå og hvidstribede.

Egentlig skulle man også bruge en bredskygget spejderhat, men den udgift var der en del, som sparede, således naturligvis også os.

Spejderhatten var lånt fra det canadiske ridende politi af Baden Powell.

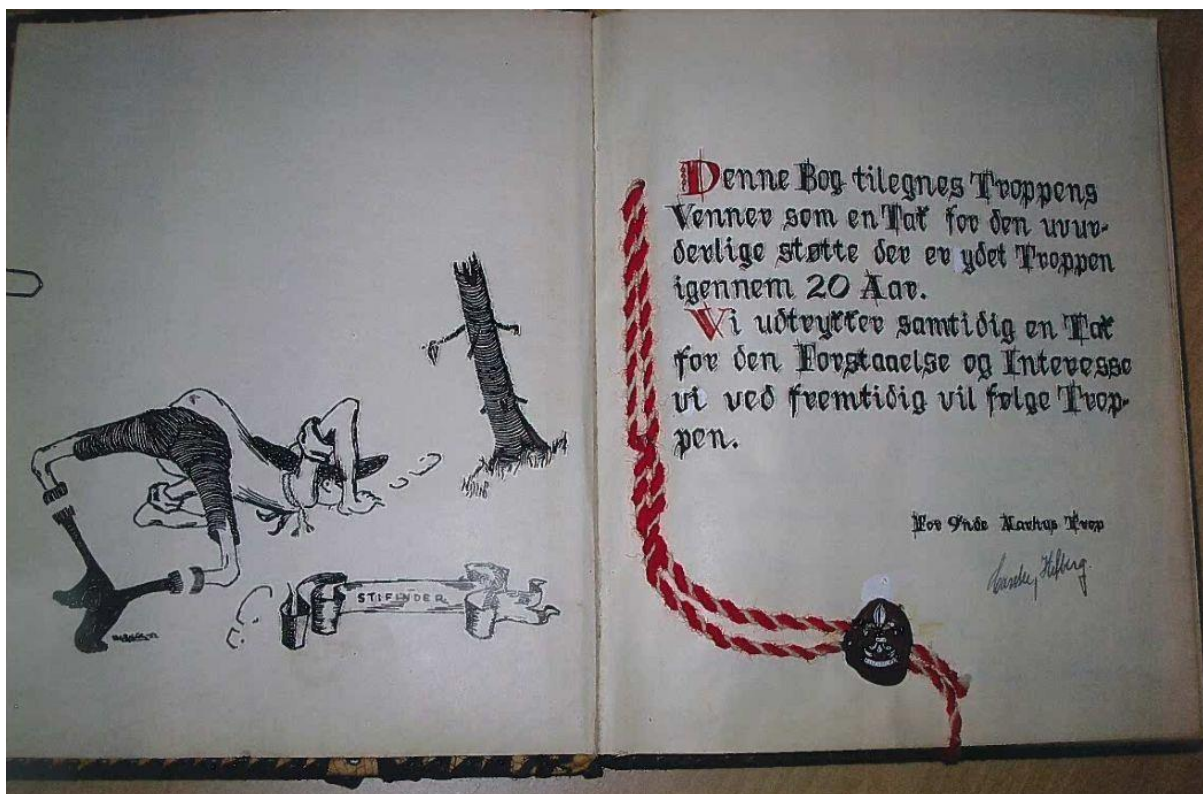
Vi var stolte af vore uniformer og syntes at vi så flotte ud i spejderstadsen med gul bluse, tørklæde, korpsmærker og duelighedstegn.

PATRULJENS DAGBOG MED TEGNINGER

Som spejder fik jeg det job i patruljen at skulle føre patruljens dagbog, fordi jeg jo kunne tegne.

At det blev mig skyldtes, at også dagbøgerne blev vurderet og belønnet med point, og jeg skaffede faktisk patruljen en hel del point ved min dagbogsføring.

Ligeledes skulle patruljernes vægge i tropslokalet dekoreres, igen som en konkurrence om bedste væg. Også her havde jeg nogle fordele, blandt andet kunne jeg faktisk tegne en hjort.

Patruljens dagbog udfærdiget af Ib, som sikrede patruljen ekstra points. På den anden side kan Ib's illustration af spejderen som 'stifinder' ses igen. Privat foto.

PÅ LEJR VED RY

Vi deltog i adskillige lejrarrangementer – jeg husker en ved en af søerne ved Ry (muligvis Knudsø) hvor patruljen var af sted alene.

En aften vi var gået til ro faldt teltet pludselig sammen over hovederne på os.

Det var nogle af de lokale drenge, som syntes at de skulle drille os.

Vi var naturligvis sure og måtte rejse teltet igen – i mørke. Og besluttede, at det måtte gengældes med nogle bank til synderne.

Men det er jo let at aftale bank i mørke. Næste dag, var vi ikke så sikre på at det var en god ide.

Det endte med en drabelig diskussion og så var vi faktisk gode venner og havde vores telt i fred i resten af perioden.

Lige netop den lejrplads kunne jeg huske, så jeg lavede en model af den, da vi kom hjem. Jeg syede et lille telt og rejste det i en plade af ler, hvori der var gravet affaldshul og bålplads og så lavede jeg af pinde et bord og en bænk. Også en patruljestander lavede jeg – Kronhjorte – naturligvis. Den gav point til os og fik en plads gennem længere tid på en hylde i tropslokalet.

FORÅRSTURNINGER PÅ MOLS – MULIGVIS MED SNE

Om foråret deltog patruljen og troppen i nogle divisionsturneringer, "forårsturneringen" – typisk på Mols, hvor vi konkurrerede med alle de andre, og det var ganske mange patruljer fra hele Aarhusdivisionen. Divisionen var igen opdelt i kolonner – jeg mener at vores trop hørte hjemme i "Dalkolonnen".

Ved afslutningen – det varede normalt tre dage (Bededagsferien) – blev der uddelt sølvplader, eller rævehaler eller vildsvinetænder til bedste trop – og patruljerne kunne ligeledes få sølvplader eller egernhaler, eller læderstimler til patruljestanderen.

Selvom vi kæmpede bravt for det lykkedes det sjældent vores patrulje at få præmier, og der var også langt mellem dem, som troppen fik.

Skovmændene vandt dog "Sølvøksen" et år, hvilket var en flot bedrift.

Men her gør Sambo mig opmærksom på, at en 9. Aarhus skovmandspatrulje vandt sølvøksen tre år i træk. Et år havde troppen tre skovmandspatruljer med i en sølvøkseturnering. De blev nummer 1, 2 og 3. – flot!

Med her var blandt andet netop Svend Jungersen – tropsføreren – og Poul Bøje, som var storebror til vores patruljefører Kurt Bøje.

Disse turneringer fandt sted så tidligt på året, at vi kunne risikere snevejr, og jeg husker da, at vi nogle dage har oplevet at teltet var halvvejs begravet i sne, når vi skulle op om morgenen.

Det var bestemt en oplevelse – men også koldt at stå op på denne måde. Men varm the hjalp jo på humøret. Det betød, at vi tvang vores kok John Sørensen til

at være første mand, som stod op, for han måtte tænde et bål og lave the til os, før vi andre kom på højkant.

Det var barske holdninger, sommetider.

I troppen var yderligere en skolekammerat fra vores klasse i Finsensgades Skole, nemlig Otto Andreasen.

Troppen udsendte hver måned et duplikeret blad ("Hjortekaldet") til alle spejderne med beskrivelse af hvad der var sket i seneste måned og hvilke planer der var for nærmeste måned.

I bladet kunne man også læse resultatet af de igangværende konkurrencer, som jo gerne løb over flere måneder. Disse mellemresultater brugte vore patruljeførere til at presse os, så vi kunne komme foran de andre i næste månedsblad.

Desværre har jeg ikke i mine gemmer et eksemplar af dette blad.

RITUALER OG REGLER FOR GOD OPFØRSEL

Spejderbevægelsen havde masser af ritualer, som vi faktisk elskede, for det var jo dem, der gjorde at vi – der var spejdere – kunne føle os som noget specielt.

Der var regler for god opførsel. Det var forventeligt at spejdere fulgte ældre damer over gaden i trafikken, og altid var venlige og tjenstvillige.

Vi havde et motto: "Vær beredt".

Jeg synes også at kunne huske, at vi havde et spejderløfte:

"Jeg lover på min ære at gøre mit bedste
For min gud og mit land,
Altid at hjælpe andre, og at holde spejderloven"

Jeg er ikke helt sikker på denne ordlyd, men den dækker sikkert fint over hensigten.

Spejderloven, som den henviser til, husker jeg ikke, men det har sikkert været en række etiske regler og regler for almindelig god opførsel i det hele taget.

Det meste af spejdertilværelsen fandt sted i patruljen, og vi blev faktisk tømret sammen til en lille flok gode kammerater, som kendte hinandens svagheder og styrker, så vi kunne sætte rette person ind på rette tidspunkt. Sammen var vi stærke!

Vi havde det meget fint med hinanden og vi glædede os til ugens møde.

Tropsmøderne var et noget større arrangement, som fandt sted i tropslokalet – og som altid endte med at vi alle sammen drak the, mens Svend eller en af de andre voksne ledere fortalte spændende oplevelser.

Vi sang mange sange, og vi havde altid en lille "Spejdersangbog" i en af brystlommerne.

Der var mange spejderbegivenheder i årets løb. Således var der julegudstjeneste i Domkirken, og Nytårsparade på Bispetorvet hvor hele divisionen stillede op efter militære regler, og så var vi i korte bukser, selvom det kunne være meget koldt. Det så flot ud og trak mange tilskuere.

Når det var fastelavn, var der traditionel tøndeslagning hvor vi marcherede ud i Marselisborg Skovene og slog til tønderne. Selv har jeg haft fornøjelsen at blive kattekonge og få en guldkrone, som jeg stolt havde på hovedet, når vi marcherede hjem igen.

Hvis det skulle knibe med at få de sidste tøndestaver slået ned, var dette sædvanligvis en opgave for en af troppens stærkeste skovmænd, kaldet Sambo. Sambo-navnet havde han fået i sin tid som ulveunge og det fulgte ham hele spejdertiden. Han var en stor rødhåret dreng med kæmpekræfter. Kunne han ikke slå staverne ned endte det med, at han slog rebet, som holdt dem over, så de på den måde faldt af.

Sambo var speciel og meget vellidt i troppen.

MILITÆR PRÆCISION VED PARADER

Den militære præcision i opstillinger ved paraderne var ikke helt tilfældig, for spejderbevægelsen stammede fra Lord Baden Powell, som fandt på den under Boerkrigen i Sydafrika, hvor han benyttede de lokale drenge som spejdere og meddelere, idet disse kunne bevæge sig næsten usete rundt blandt de krigende styrker og observere hvad, der skete.

Flere af de voksne spejdere havde da også været soldater, så jeg genkendte hele ceremoniellet, da jeg selv kom ind som soldat i 1956.

Spejderne havde et internationalt råb, et "Tjickkerlicker"

Jeg husker det således:

Tjickkerlicker, tjickkerlicker tjav, tjav, tjav,
Bommalakker, bommalakker bav, bav, bav,
Tjickkerlicker bommalakker tjiss bom bah,
Det Danske Spejderkorps, Rah – rah – rah".

Det er noget forfærdeligt vås, men det lød jo flot, når mange spejdere råbte det på en gang.

Det skulle ikke undre mig, om de uforståelige ord kunne stamme fra Afrika, fra Boerne.

Men vores egen trop havde også sit helt eget meget specielle råb, som brugtes, når der rigtig skulle hujes af noget:

"Shanghai guttaperka og klippefisk.
Spis sveskegrød med en enkelt svesk',
det er Ferd'nands traktement
at lave
lavement."

Det er bestemt også noget vrøvl – men det var altså vores!

UGENTLIGE PATRULJEMØDER

Selvom det nok var tropsarrangementer og ikke mindst lejrene, som gjorde størst indtryk, var de ugentlige patruljemøder en særdeles god foranstaltning.

Her opstod det kammeratskab, som vi alle var glade for. Møderne benyttede vi til at gennemgå forskellige ting sammen og de dygtigste kunne hjælpe de andre med forskellige ting, såsom at lære at splejse et par tovender, eller lave taklinger, så kordelerne ikke trevlede sig op.

Vi fandt i fællesskab ud af morsealfabetet og lærte at lægge alle de snurrige forbindinger med elastikbind, som spejderhåndbogen foreskrev.

En "ankelforbinding" var jo ikke det samme som en håndledsforbinding til et forstuvet håndled.

Vi lærte også hinanden at give kunstigt åndedræt efter det, som hed "Holger Nielsen"-metoden.

Vi drak masser af the og ordnede naturligvis også verdenssituationen og troppens forskellige anliggender. Vi havde det særdeles hyggeligt.

Patruljemøderne kunne holdes i troppens lokaler i Banegårdsgade, men der var det problem, at lokalerne var isnende kolde. Der var ganske vist to små brændeovne – og sommetider også brænde, men det tog sin tid at varme op, så man kunne holde ud at være der, og krævede at en meldte sig frivilligt til at komme i god tid og tænde op.

Derfor fandt vi hurtigt ud af at holde møderne på Kurt Bøjes værelse om vinteren.

Kurts far var betjent i en bank i Østergade 4-6 og det betød, at han havde tjenestebolig i bankens hus. Kurts forældre havde en stor lejlighed helt oppe på øverste etage – der var ovenikøbet elevator – og på en tilhørende gang på samme etage havde Kurt så sit eget værelse, som var ret stort og hyggeligt.

Det var heldigvis placeret, så hans forældre ikke kunne høre hvis vi larmede, hvilket jo let kunne ske.

Selvom vi gik til møderne med stor alvor, endte det ofte med grin og ballade.

Jeg husker en gang, hvor Kurt smækkede en pude i hovedet på en af os andre.

PUDEKAMP – OG SÅ VAR DET BARE UD!

Det blev signalet til århundredets største pudekamp. Vi brugte simpelthen samtlige puder på Kurts værelse og gennemtævede hinanden under hujen og grin.

Indtil Kurts mor pludselig stod i døren.

Så blev der meget stille. Hun var vred og skældte os ud og bad os rydde op og forsvinde omgående.

Og det gjorde vi så.

Vi var herefter ikke velkomne til patruljemøder hjemme hos Kurt, men så flyttede vi rundt til hinanden.

BAGERBRØD TIL MØDERNE

Jeg husker, at vi var så heldige at få en bagersøn i patruljen.

Vi holdt naturligvis hurtigst muligt et møde hjemme hos ham, jeg tror at han boede i Hasselager. Det var om vinteren og cykelturen ud til ham i sneen var hård, men mødet var som forventet.

Vi mæskede os med alt det bagerbrød vi på nogen måde kunne stoppe i os. Vi fik varm kakao til med flødeskum og boller med smør, og alle mulige lagkager og småkager, så vi var revnefærdige.

Så flot var det ikke alle steder – og det var absolut heller ikke nødvendigt.

DUELIGHEDSTEGN OG AVANCEMENTER

Som nævnt kunne man tage forskellige duelighedstegn, ligesom man hvert år fik en ny "års-stjerne", som viste hvor længe man nu havde været spejder.

Vi var alle 2. klokken spejdere, men avancerede efterhånden.

Selv blev jeg efter nogen tid "væbner", hvilket gav mig ret til at bære en gul-grøn fangsnor om højre skulder, hvor den sad fast under skulderstroppen og igennem højre brystlommens knaphul.

Der var naturligvis over tiden udskiftning af kammeraterne i patruljen og på et tidspunkt var jeg pludselig patruljeassistent, hvilket medførte at jeg havde en hvid stribe på venstre brystlomme.

Senere tog både Per og jeg prøverne til at blive 1. klokken spejdere, som var nødvendigt for at vi hurtigt efter kunne blive "riddere", hvilket betød at vores væbner-fangsnore blev skiftet ud med "riddersnore", som var rød-hvide og sad på samme plads.

Jeg mener også, at jeg endte med at blive patruljefører med to hvide striber på lommen, men husker ikke hvornår, eller hvor længe, for efterhånden var vi jo kommet ud af skolen og begyndte på vore lærepladser.

En enkelt større lejr husker jeg dog særdeles godt.

JAMBORETTE VED GRENÅ STRAND

I 1951 – i dagene 4. – 12. juli – afholdtes en af danmarkshistoriens store lejrrangementer ved Grenaa Strand. Ved Katholm mener jeg det var.

8.000 spejdere fra hele landet og adskillige fra andre lande deltog under ledelse af spejdercheferne Jens Hvass og Ove Holm.

Der var naturligvis i månedsvis blevet varmet op til arrangementet – en korpsslejr, som nogle kaldte en "jamborette" fordi der var deltagere fra fremmede lande iblandt – og vi havde store forventninger til lejren. Lejren ville

få besøg af Kong Frederik IX (gul spejder) og Dronning Ingrid (som jo selv var blå pigespejder). De ville med kongeskibet lægge til i Grenaa Havn.

Der blev skrevet og komponeret en speciel spejdersang til lejren. Jeg husker, at vi stiftede bekendtskab med den på den allerførste morgenmønstring ved lejrens åbning, hvor den gjaldede ud gennem højtalerne. Melodien var lidt vanskelig at fange, men vi fik den da lært i løbet af dagene – så godt, at den i dag sidder godt fast i hovedet på mig, så jeg kan synge med på teksten, som jeg desværre ikke husker i alle detaljer:

"Dagliglivets trummerum
for en tid stuves bort
af den glade spejderskare fra Det Danske Spejderkorps.
Ja i fremtids mørke dage
vil vi drømme os tilbage
til da lejrens sang
fik tusind glade stemmers klang.

Grenaalejr, Grenaalejr,
kan du mærke saltvandsluften,
Grenaalejr, Grenaalejr
kan du mærke hedeluften.
ja i fremtids mørke dage
vil vi drømme os tilbage
til da lejrens sang
fik tusind glade stemmers klang

Og lidt senere:

Og i årene, der kommer
vil vi huske denne sommer
dengang lejrens sang
fik tusind' glade stemmers klang.

Troppen besluttede at optræde ved den store underholdning ved det fælles lejrbål, hvori selveste kongen skulle deltage som tilskuer.

Vi skulle optræde med Svend Jungersens glansnummer, nemlig at han som cirkusdirektør fremviste sin dresserede hest, som kunne udføre alverdens skøre kunster.

CIRKUSHEST

Hesten, var Per og mig.

Det betød, at vi i forårets løb måtte fremstille en hest. Den lavede vi på den måde, at hestens hoved blev formet af hønsetråd, som blev beklædt med avispapir og herefter malet, så alle kunne se at det var en intelligent hest. Per skulle være hoved og forben.

Kroppen og bagbenene skulle jeg udgøre.

Vi fik et dækken over kroppene og var nu en meget flot hest. Et enkelt problem havde vi dog. Per kunne ikke se ud af hestens øjne, hvilket gav visse problemer, når vi skulle rundt om lejrbalet – og jeg kunne jo absolut intet se, idet jeg kun kunne kigge ned i jorden.

Tid til at øve nummeret havde vi ikke, så det var lidt hovedkulds vi pludselig måtte på scenen.

Vor optræden vakte dog enorm jubel, så alt endte i fryd og gammen.

PRÆMIE FOR TEGNING: EN FALK, DER "LEVER" ENDNU

En anden af de indledende øvelser til lejren var at lejrvisen – "Grenaafalken" – udskrev en kunstkonkurrence, hvori samtlige lejrdeltagere blev indbudt til at deltage.

Det var naturligvis lige noget for mig, så jeg tegnede en meget flot tegning af selveste Lord Baden Powell, som jeg sendte ind med de bedste forhåbninger.

Lord Robert Baden-Powell of Gilwell
 Spejderbevægelsens Stifter
 22/2 1857 -- 8/1 1941

Dette smukke Portræt er tegnet af den 15-årige Ib le Roy Topholm, 9. Aarhus Trop, efter et Fotografi. - Med den tekniske Dygtighed og de smukke Skyggevirkninger placerer Tegningen sig fint i vor Konkurrence

<p>Enhver rask Dreng har med Begejstring læst eller hørt om »Helten fra Mafeking« og om de spændende Beretninger fra B.P.s Liv i Afrika og Indien.</p> <p>Men disse eventyrlige Aar overskygges helt af hans Livsværk: Spejderbevægelsen, som han viede den sidste Halvdel af sit Liv, og hvis grundlæggende Idé er Karakterudviklingen og Fred og Fordragelighed Jordens Folk imellem.</p> <p>Den første Spejderlejr paa Brownsea Island i 1907 blev Begyndelsen til den</p>	<p>internationale Spejderbevægelse, der i Dag omfatter næsten 5 Millioner Drengene og 2½ Million Pigespejdere – og mange Millioner Drengene og Piger har været Spejdere før os.</p> <p>B.P. levede sine sidste Aar i Kenya i Afrika og døde her knap 84 Aar gammel. Den Mindesten, der staar over ham, er den blomstrende Spejderbevægelse, hvis Millioner af Medlemmer Haand i Haand gaar frem under det samme Motto:</p> <p style="text-align: center;">„Vær beredt!“</p>
---	--

Ib's bidrag til kunstkonkurrencen, en tegning af Lord Baden Powell. 1951.

Det førte dog hurtigt til, at jeg fik et brev fra "Grenaafalkens" redaktion, som udtrykte tvivl om det virkelig kunne være korrekt, at jeg – en 15-års dreng – kunne lave så fornem en tegning.

Jeg svarede ved at fortælle, at tegneteknikken havde jeg set i en tegneserie i bladet "Kongkylie" og at portrættet i øvrigt var tegnet efter et malet portræt af verdensspejderchefen, som var gengivet i en af hans mange bøger.

Til forskel fra det malede portræt havde jeg givet hans ansigt nogle helt specielle skygger, som passede fint med den valgte tegneteknik.

Det overbeviste redaktionen om at det var mit helt eget værk, og jeg slog mig til tåls med, at de i hvert fald havde bemærket min tegning, så nu havde jeg bare at afvente resultatet af konkurrencen. – Og så glemte jeg alt om det, for der var jo mange andre og sjovere ting at tage sig til i en sådan lejr.

En dag under lejren gennemførtes den store natøvelse.

At deltage i en natøvelse, med så mange deltagere en lun og lys sommernat, er en helt speciel oplevelse.

Som jeg husker øvelsens tema, var det en krig imellem Singhalesere og Tamiler og det gik selvfølgelig ud på at finde hinandens hovedkvarterer og om muligt at hugge hinandens faner og trofæer.

Vi cyklede det halve Djursland rundt og havde adskillige sammenstød med modstanderne og jeg husker, at vi ved et lykketræf fandt modpartens hovedkvarter – jeg er ikke sikker på om vi huggede trofæerne, men det var en sjov nat og en storslået oplevelse. Og trætte blev vi.

En dag, hvor Kronhjortepatruljen var gået til stranden for at bade, kom en spejderpige løbende og kaldte mig på land, idet jeg skulle stille på "Grenaafalkens" redaktion, for nu skulle der være afslutning på kunstkonkurrencen.

Redaktionen holdt til i sit eget store telt, som i øvrigt lå tæt på vores lejrplads.

Jeg kom lidt hurtigt i tøjet og stillede op som ønsket og fik, til min store overraskelse, hovedpræmien, nemlig selveste Grenaafalken i form af en stor udstoppet vandrefalk med en sølvplade på, med teksten: "1. præmie, Grenaafalkens konkurrence 1951".

Falken har jeg endnu stående i meget fin stand (selvom sølvpladen trænger til at blive pudset) – den er jo nu hele 60 år gammel i udstoppet stand.

Præmieoverrækkelsen endte selvfølgelig med en særlig artikel i "Grenaafalkens" sidste nummer, inden lejren pakkede sammen.

Jeg er så heldig at have et fotografi af mig selv med den nyerhvervede falk i hånden, taget umiddelbart efter overrækkelsen i Grenaalejren.

RENAA-FALKENS Præmieuddeling

Midten de tre Vindere, fra venstre Ib, Torun og Carl Viggo.

den en gribende Højtidelighed, ikke stod tilbage for noget som helst, og modtog Vinderne af vor pri-
Kunstnerkonkurrence i Gaar-
nukke Præmier, som vi for-
t har lovprist — baade i Spej-
s Magasin og her i Bladet.
Vetagerne gravede sig frem
m de Bjerge af indsendte Bi-
der efterhaanden spærrer
ungen, og modtog Diplomer
ager og fine Ting i Nips.
lig Direktør Holten Lützhöfts
ke Vandrefalk vakte Opsigt
gejstring. Man hørte taalmo-
paa en af Chefredaktørernes
nlige Taler, vekslede Haand-
som det sig hør og bør, ind-
a ret let Forfriskning, be-
ide af nys uddelte Chokolade-
og særlige Drops, der som en

Slags Trøstpræmier var blevet til-
delt vore yngste Medarbejdere,
Morten og Søren.

Vinderne blev:

1. Patruljefører Ib le Roy Top-
holm, 15 Aar, 9. Aarhus, Aar-
hus-Divisionen.
2. Patruljefører Carl Viggo Funch
Jensen, 13 Aar, Dronning Mar-
grethes Trop, Skjalm Hvides
Division.
3. Flokfører Torun Foged,
3. Odense, Odense Division.

Nu, da Dysten er slut, vil vi
gerne takke alle, der har ydet Bi-
drag til vort lille Blad. Tak for
godt Samarbejde og stormende (vi
siger det med visse Begivenheder
i Erindring) — Interesse.

Red.

Ib med sin ny erhvervede falk i hånden. Han vandt første præmien i
"Greenaafalkenes" konkurrence i 1951. En begivenhed som blev nævnt i avisen.

EN HILSEN FRA SAMBO – 58 ÅR EFTER

At jeg har billedet, har sin helt egen historie:

Den 15. april 2009 medvirkede Lis og jeg som hovedaktører i en
fjernsynsudsending "Hvad er det værd". Vi var absolut anonyme i udsendingen,
hvor vi kun blev kaldt ved navnene Lis og Ib.

Alligevel modtog jeg få dage efter udsendingen et brev fra en person, som
havde genkendt mig og huskede, at jeg var Tip fra 9. Aarhus trop.

Sammen med brevet fulgt et lille udklip af fotografiet.

Personen som havde genkendt mig og heldigvis tog kontakt til mig var Sambo
– Kjeld Gade Sørensen.

Det var jo imponerende og herligt at kunne optage kontakt med denne længst svundne tid og kammerat. Kjeld kunne fortælle om hvorledes det var gået nogle af vore gamle spejderkammerater og sendte mig lidt flere fotos fra dengang.

SPEJDERLIVET – LÆREPLADSER OG "ALDEREN"

Men tilbage til spejderne:

Interessen for spejderiet kølnedes efterhånden af helt naturlige grunde. Dels blev vi jo alle ældre, vi spredtes for alle vinde og begyndte vore lærepladser og fik andre interesser, og dels følte vi os nok også efterhånden for gamle til at løbe rundt i korte bukser i skovene.

Det begyndte at knibe med at møde, men jeg husker, at jeg blev tropsassistent og ovenikøbet fik et fint bevis for det i 1953. Da var jeg altså blevet 18 år og i lære hos reklamebureau Lyre A/S på Clemensbro 17 i Aarhus.

Vi fik omkring den tid et par nye kønne unge piger som flokførere i Troppen. Jeg blev meget fine venner med den ene, som hed Inge-Bente.

Men heller ikke dette kunne i det lange løb fastholde interessen, så min tid som spejder sluttede.

Den havde været givende. Vi lærte at stole på os selv og at klare pludseligt opståede situationer, og naturligvis også at lede en flok spejdere. Jeg synes i dag, at det havde været en bevidsthedsudvidende oplevelse. Vi fik selvtillid.

Mit sidste møde med spejderbevægelsen fandt sted adskillige år senere, idet jeg en dag pludselig blev inviteret til at deltage i et møde med andre gamle spejdere og forældre fra Troppens nuværende spejdere.

Situationen var, at det hele var ved at gå i opløsning, hvilket nok var forståeligt, for spejderbevægelsen hørte simpelthen til i en anden tid. Vi havde tid til at være spejdere, for der var jo ingen TV, eller computerspil og alle familier har nu biler og kører selv Danmarks tyndt med deres børn. De primitive oplevelser var slut – og blev af enkelte, som mig selv, blot oplevet som soldat.

Mødet med forældrene bragte ikke rigtigt noget med sig. Jeg tilbød beredvilligt at stille op, hvis jeg kunne medvirke, men der kom ikke mere ud af det for mit vedkommende.

I dag eksisterer 9. Aarhus trop ikke længere.

Det falder mig ind, at Per og jeg egentlig var i kontakt med andre spejderlignende organisationer før vi blev spejdere.

Meget tidligt husker jeg nogle møder i et kælderlokale i Peter Skramsgade. Det var hos noget, som hed YA, og jeg tror faktisk, at det var en underafdeling af DSU, altså "Danmarks Socialdemokratiske Ungdom".

Man hvervede deltagere i en meget ung alder, i de år.

Jeg husker unge mennesker uden uniformer, men med et rødt, trekantet tørklæde.

Det var ikke noget for os.

Senere stiftede vi bekendtskab med DUI – vistnok "De Unges Idræt" – som mere lignede spejdere, de havde mørkeblå uniformsbluser og røde tørklæder.

De holdt til i et lokale på Christiansbjerg og tiltalte os i øvrigt heller ikke.

Men så kom John Sørensen og De gule spejdere – De tog imod os, og vi følte os hurtigt hjemme her.

Ib Topholm

7.12.2010.

Fortællingen stammer fra "Familiekrøniken" skrevet af Ib Topholm 2010-2013, redigeret med let hånd til dette formål af Jørn Sørensen

19.7. 2016.